

2-32 ΑΦΙΕΡΩΜΑ

● Πορεία δόξας και τραγωδίας. Ιωάννης Καποδίστριας, ο μεγαλοφυής Έλληνας που αφού μεσουράνησε στη διεθνή πολιτική σκηνή έθεσε στο βωμό της πατρίδας την ίδια του τη ζωή.

● Ο διορατικός διπλωμάτης. Ο Καποδίστριας υπήρξε ο μεγάλος οραματιστής μιας φιλελεύθερης Ενωμένης Ευρώπης.

● Οι διπλωματικοί αγώνες. Θέσεις και προσανατολισμοί απέναντι στην Ευρωπαϊκή Συμμαχία και την Ελληνική Επανάσταση.

● Υπερασπιστής της Δημοκρατίας. Ο Καποδίστριας ετήρησε σθεναρή στάση εναντίον των συνωμοτών για την εγκαθίδρυση μοναρχίας.

● Η δολοφονία του Κυβερνήτη. Στις 27 Σεπτεμβρίου 1831 ο Ιωάννης Καποδίστριας έπεφτε νεκρός στο Ναύπλιο από σφαίρες ελληνικές.

● Τα κυβερνητικά κτίρια. Απλές και λιτές οικίες που χρησιμοποιήθηκαν για τη διαμονή του Καποδίστρια.

● Η Ρωξάνδρα Στούρτζα. Γνωρίστηκε με τον Καποδίστρια στη Ρωσία και ανάμεσά τους αναπτύχθηκε αμέσως μία ειλικρινής και τρυφερή σχέση.

● Το υψηλό του ήθος. Η λιτή ζωή και η αφιλοκερδής στάση κατά την άσκηση των κυβερνητικών του καθηκόντων.

Εξώφυλλο: Προσωπογραφία του Ιωάννη Καποδίστρια. Ελαιογραφία του Δ. Τσόκου. (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο).

Υπεύθυνος «Επτά Ημερών»:
ΒΗΣ. ΣΤΑΥΡΑΚΑΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Πορεία δόξας και τραγωδίας

Ιωάννης Καποδίστριας, ο μεγαλοφυής Έλληνας που αφού μεσουράνησε στη διεθνή πολιτική σκηνή έθεσε στο βωμό της πατρίδας την ίδια του τη ζωή

Της **Ελένης Κούκκου**

Καθηγήτριας Παν/μίου Αθηνών

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ Καποδίστριας γεννήθηκε στις 20 Φεβρουαρίου 1776 στην Κέρκυρα. Ήταν το έκτο παιδί του Αντωνίου Καποδίστρια και της Διαμαντίνας, κόρης του Χριστοδούλου Γονέμη, που καταγόταν από την Κύπρο. Και οι δυο οικογένειες ανήκαν στην τάξη των ευγενών, ήταν εγγεγραμμένες στη «Χρυσή Βίβλο» (LIBRO D' ORO) και έφεραν τον τίτλο του κόμη. Συνολικά η οικογένεια

Επιμέλεια αφιερώματος:
Κ.ΣΤΗΣ ΒΑΤΙΚΙ-ΤΗΣ

Καποδίστρια απέκτησε δέκα παιδιά, έξι αγόρια και τέσσερα κορίτσια, από τα οποία έζησαν τα εννέα. Από όλα ξεχώρισε, από τα παιδικά του χρόνια, ο Ιωάννης για τη σπάνια ευφυΐα του, τη σοβαρότητα του χαρακτήρα του, την ευγένεια, την καλοσύνη και για «την κλασική ωραιότητα των χαρακτηριστικών του προσώπου του».

Στα 12 χρόνια του αναπτύσσεται συνειδητά το θρησκευτικό του συναίσθημα. Επισκέπεται συχνά τη Μονή της Παναγίας της Πλατυτέρας και συζητεί με τον μορφωμένο ηγούμενό της Συμεών θέματα που αφορούν την ορθόδοξη πίστη.

Το 1794 φεύγει για τη Βενετία, όπου τελειοποιεί τα λατινικά του και τον επόμενο χρόνο εγγράφεται στο περίφημο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας, όπου σπουδάζει ιατρική και παρακολουθεί και μαθήματα νομικής και φιλολογίας.

Το 1797 «στεφανωμένος με τρία διδακτορικά διπλώματα» επιστρέφει στην Κέρκυρα ως γιατρός. Κατακτά σε όλων τις καρδιές την αγάπη και την εκτίμηση. Με την ξεχωριστή φροντίδα του για τους πτωχούς και τους «ποπολάρους» χαλαρώνει τον σκληρό διαχωρισμό ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις.

Στροφή στην πολιτική

Το 1801 η Επτανησιακή Γερουσία, αναγνωρίζοντας τις ικανότητές

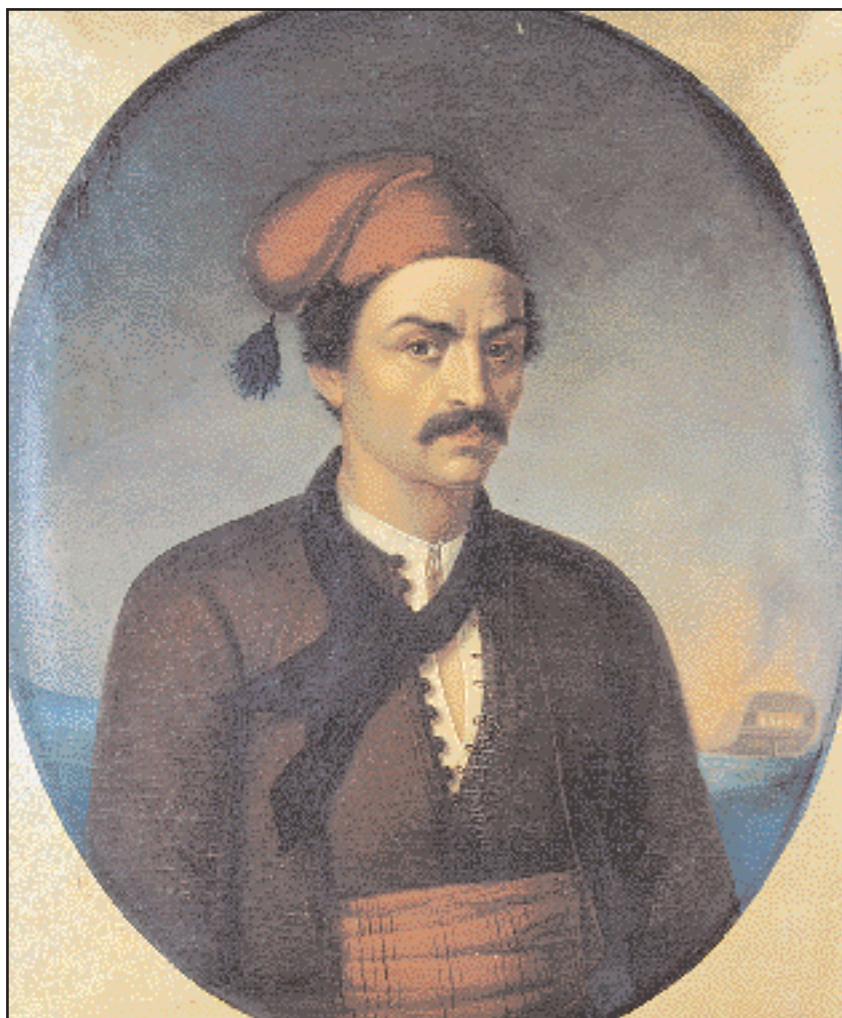
Προσωπογραφία του Ιωάννη Καποδίστρια κατά την εποχή της εκλογής του ως Κυβερνήτη της Ελλάδος. (Λιθογραφία, Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο).

του, του αναθέτει την εφαρμογή του πρώτου Συντάγματος της Επτανήσου Πολιτείας, του «Βυζαντινού» και οργανώνει τη διοίκηση της επαναστατημένης Κεφαλληνίας. Εκεί εκφώνησε και τον πρώτο πολιτικό του λόγο, που άλλαξε την πορεία και την μοίρα της ζωής του.

Το 1803 διορίζεται γραμματέας του Επτανησιακού Κράτους και πρόεδρος της επιτροπής για τη σύ-

νταξη του νέου Συντάγματος, που χαρακτηρίστηκε ως το πιο «δημοκρατικό» της εποχής του. Με ευφυή διπλωματικό τρόπο καθόριζε, με συνταγματική ρύθμιση, ως όρο συμμετοχής στα κοινά το ύψος του εισοδήματος και όχι τον τίτλο ευγενείας, όπως ίσχυε ως τότε, γνωρίζοντας ότι τα μεγαλύτερα εισοδήματα τα είχαν οι έμποροι, οι πλοιο-

Συνέχεια στην 4η σελίδα

Ο Κωνσταντίνος Κανάρης βοήθησε πολλαπλά και με σθένος τον Καποδίστρια, ο οποίος του είχε αναθέσει την αρχηγία του στολίσκου των πυρπολικών. Υπό την αρχηγία του Μιαούλη συνέπραξε στην εξάλειψη της πειρατείας, ενώ στα θλιβερά γεγονότα του Στόλου στον Πόρο, προσπάθησε να εξομαλύνει την κατάσταση ταχθείς οπωσδήποτε με το μέρος του Κυβερνήτη. (Φωτ.: Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο).

Ο Ανδρέας Μιαούλης, κορυφαία ηρωική μορφή του ναυτικού αγώνα κατά την Επανάσταση, τάχθηκε στο πλευρό του Καποδίστρια όταν αυτός έφθασε στην Ελλάδα. Σύντομα, όμως, διεφώνησε με τον τρόπο που ο Κυβερνήτης αντιμετώπιζε τους Υδραίους πλοιοκτήτες. Η οξύτατη διένεξη είχε ως αποτέλεσμα και την πυρπόληση πολύτιμων πολεμικών πλοίων όπως η φρεγάτα «Ελλάς» και η κορβέτα «Υδρα» στο λιμάνι του Πόρου. (Φωτ.: Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο).

Η μεγάλη ηγετική φυσιογνωμία του '21, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Στάθηκε με αυτοθυσία στο πλευρό του Καποδίστρια πιστεύοντας απόλυτα στην ορθότητα του έργου του. (Φωτ.: Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο).

Ενθερμος, αρχικά, υποστηρικτής του Καποδίστρια ο Αδαμάντιος Κοραΐς, εστράφη τελικά εναντίον του, υποστηρίζοντας τους πλέον αδιάλλακτους αντιπάλους του Κυβερνήτη. (Φωτ.: Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο)

Λιθογραφία από έργο του Καρλ Κρατσάιζεν την εποχή του Καποδίστρια, που παριστά το Μπούρτζι και στο βάθος το Ναύπλιο και το Παλαμίδι. (Συλλογή ΜΙΕΤ).

Το λιμάνι της Κέρκυρας κατά τα τέλη του περασμένου αιώνα. Με βέλος σημειώνεται η οικία Καποδίστρια. (Φωτ.: Μουσείο Μπενάκη).

Συνέχεια από την 2η σελίδα

κτῆτες κ.λπ. και όχι οι ευγενείς, οπότε έδωσε τη δυνατότητα συμμετοχής στα κοινά και της μεσαίας κοινωνικής τάξης. Με συνταγματική επίσης κατοχύρωση όρισε ως επίσημη γλώσσα την ελληνική, καταργώντας τη βενετσιάνικη. Επέκτεινε επίσης την παιδεία σε όλες τις κοινωνικές τάξεις και ίδρυσε πλήθος σχολείων και υποχρεωτική μετεκπαίδευση όλου του κλήρου και των δημοσίων υπαλλήλων.

Το 1807 τα Επτάνησα περιήλθαν για δεύτερη φορά στην «προστασία» των Γάλλων. Ο Καποδίστριας αρνείται όλες τις θέσεις που του προτείνουν.

Το 1808 έλαβε πρόσκληση από τον τσάρο Αλέξανδρο –εξαιρετικά τιμητική– να υπηρετήσει στο υπουργείο των Εξωτερικών της Ρωσίας. Δέχεται, στοχεύοντας στη βοήθεια που θα μπορούσε να προσφέρει στην απελευθέρωση της Ελλάδος από τη βάναιυση τουρκική δουλεία.

1809-1811 στην Πετρούπολη. Συντάσσει αξιόλογες μελέτες και υπομνήματα σχετικά με την κατά-

σταση στην Ελλάδα για να προετοιμάσει το έδαφος της απελευθέρωσής της.

1811. Διορίζεται στη ρωσική πρεσβεία της Βιέννης και διευθυντής του διπλωματικού γραφείου του Ρώσου στρατηγού Τσιτσαγκόφ στο Βουκουρέστι. Το υπόμνημά του για την ανεπίτρεπτη συνθήκη του Βουκουρεστίου του 1812, που άφηνε υποδούλους πάλι τους λαούς των Βαλκανίων στην Τουρκία, εντυπώσισε τον τσάρο.

1813-1814. Επίσημος απεσταλμένος του τσάρου στην Ελβετία. Επιτυγχάνει την ενοποίησή της και συντελεί στη σύνταξη και εφαρμογή του πρώτου Συντάγματός της.

1814-1815. Στο συνέδριο της Βιέννης ο τσάρος τον διορίζει επίσημο πληρεξούσιο της Ρωσίας, υπουργό των Εξωτερικών. Ιδρύει τη «Φιλόμουσον Εταιρεία» και διεθνοποιεί το ελληνικό ζήτημα. Σπουδάζει πολλούς Ελληνόπαιδες σε ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, προετοιμάζοντας το μορφωμένο δυναμικό για το ελληνικό κράτος. Προτάσσει θέμα για την κατάργηση του δουλεμπορίου των μαύρων.

Ιδιαίτερα προσόντα

1815. Σώζει την ηττημένη Γαλλία με καταπληκτικό διπλωματικό χειρισμό από τον εδαφικό διαμελισμό και την οικονομική κατάρρευση με τεράστιες πολεμικές αποζημιώσεις, όπως απαιτούσαν οι άλλες νικήτριες δυνάμεις. Απώτερος στόχος του, να γίνει η Γαλλία σύμμαχος της Ρωσίας για την απελευθέρωση της Ελλάδος. Ο τσάρος τον τιμά με πολλές τιμητικές διακρίσεις και τον διορίζει και επισήμως υπουργό των Εξωτερικών.

1816-1819. Συμμετέχει σε όλα τα δύσκολα ευρωπαϊκά συνέδρια. Αγωνίζεται για την ενοποίηση των 41 γερμανικών κρατιδίων, για την κατάπαυση των επαναστάσεων των νοτιών πολιτειών της Αμερικής και υπερασπίζει τα δικαιώματα των λαών τους εναντίον των απολυταρχικών διοικήσεων της Ισπανίας και Πορτογαλίας. Εισάγει δημοκρατικότερη διοίκηση στο «Βασίλειο της Βαρσοβίας» και συνταγματικές ελευθερίες. Οργανώνει το μικρό κράτος της Βαρσοβίας.

Με υπόμνημα προτείνει λύσεις για τη διευθέτηση των σοβαρών προβλημάτων της Περσίας και άλλων ανατολικών λαών. Οργανώνει το υπουργείο Εξωτερικών της Ρωσίας, που μέχρι τότε δεν είχε μόνιμες υπηρεσίες, και διαδίδει την παιδεία. Κινητοποιεί τις χιλιάδες του απόδημου Ελληνισμού στη Ρωσία και τις ελληνικές κοινότητες των ευρωπαϊκών χωρών για να διατηρήσουν άφθαρτη την ελληνική ταυτότητά τους, τη γλώσσα και την ορθόδοξη πίστη. Τους βοηθά οικονομικά και με τη συμβολή των Ελλήνων πλουσίων ιδρύονται ελληνικά σχολεία και εκκλησίες σε όλες τις ελληνικές κοινότητες της διασποράς.

Επαναφέρει δριμύτερα το θέμα του δουλεμπορίου των μαύρων, παρά την αντίδραση της Αγγλίας. Αγωνίζεται με ισχυρά επιχειρήματα να πείσει τα μεγάλα κράτη για την ανάγκη της ενοποίησης της Ευρώ-

Αυγουστίνος Καποδίστριας. Συνετέλεσε στην απελευθέρωση της Δυτ. Στερεάς Ελλάδος, του Μεσολογγίου και της Ναυπάκτου. Μετά τη δολοφονία του αδελφού του ανέλαβε πρόεδρος της τριμελούς Διοικητικής Επιτροπής της Ελλάδος με τη συμμετοχή των Θ. Κολοκοτρώνη και Ι. Κωλέττη. Σύντομα, όμως, ήλθε με τον τελευταίο, σε έντονη αντιπαράθεση, αναγκάστηκε να παραιτηθεί και να αναχωρήσει για την Κέρκυρα μεταφέροντας μαζί του το ταριχευμένο λείψανο του αδελφού του. Πέθανε στην Πετρούπολη το 1857.

πης και της ισότιμης συμμετοχής και συνεργασίας και όλων των μικρών κρατών, με την παραχώρηση συνταγμάτων και δημοκρατικών δικαιωμάτων. Να μην αποφασίζουν οι ισχυροί για την τύχη των μικρών κρατών χωρίς τη δική τους παρουσία και τη δική τους υποστήριξη των συμφερόντων τους.

1819. Πρώτο και τελευταίο ταξίδι στην Κέρκυρα. Συνεργάζεται με

τους επώνυμους οπλαρχηγούς για το θέμα της ελληνικής Επανάστασης. Ταξίδι στο Λονδίνο για να διαμαρτυρηθεί για την τυραννική διοίκηση των Αγγλων στα Επτάνησα.

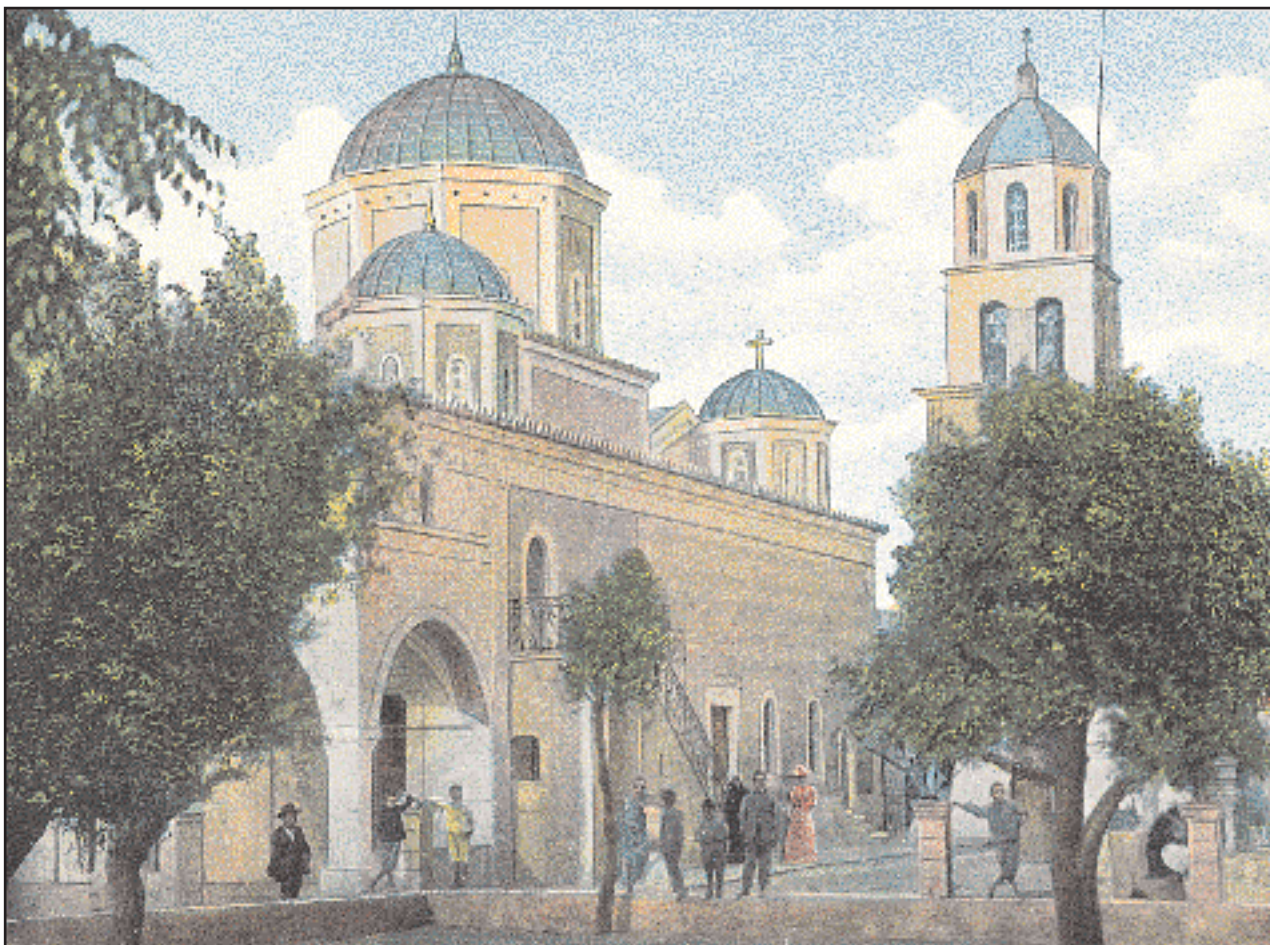
1820-1821. Πρωταγωνιστεί δυναμικά στα δύο τελευταία κρίσιμα ευρωπαϊκά συνέδρια εις Τρορραυ και Λαϊbach. Η Ευρώπη συγκλονίζεται από τα επαναστατικά κινήματα

στην Ισπανία και την Ιταλία. Με εισηγητή τον Metternich αποφασίζουν να τα καταπνίξουν στο αίμα τους (Νεάπολη, Πεδεμόντιο). Ο Καποδίστριας αγωνιά για την Ελλάδα. Ο Υψηλάντης αρχίζει το κίνημα στη Μολδοβλαχία και αμέσως ξεσπά η ελληνική Επανάσταση. Αυστρία και Αγγλία επιμένουν να εφαρμοστεί η ίδια αντιμετώπιση και στην Ελλάδα.

Συνέχεια στην 6η σελίδα

«Μετά τον Καποδίστρια, η μικρή τότε ελεύθερη Πατρίδα μεγάλωσε. Το 1864, το 1881, το 1913, το 1920, το 1947. Ο Βενιζέλος, παρ' όλες τις κατοπινές συμφορές, έκανε πράγματι τη Μεγάλη Ελλάδα. Αλλά την Ελλάδα την έκανε ο Καποδίστριας». Κωνσταντίνος Τσάτσος. Η δολοφονία του Καποδίστρια από πίνακα λαϊκού ζωγράφου. (Μουσείο Μπενάκη).

Ο Μητροπολιτικός Ναός της Αίγινας στον οποίον υπάρχει και το στασίδι του Ι. Καποδίστρια. (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο).

Συνέχεια από την 5η σελίδα

Ο Καποδίστριας κατατροπώνει τους συνέδρους με τον συγκλονιστικό διαχωρισμό του απελευθερωτικού κινήματος των Ελλήνων από εκείνα των άλλων χωρών. Αποφασίζουν να μη στείλουν στρατεύματα στην επαναστατημένη Ελλάδα, να κρατήσουν όμως «αυστηράν ουδετερότητα» τότε «έσωσε την Ελλάδα επαναστάσαν».

1822. Υποβάλλει την παραίτησή του στον τσάρο, όταν εκείνος διατάζει να βοηθήσει τον αγώνα των Ελλήνων. Η παραίτηση δεν γίνεται δεκτή. Του δίδεται εξάμηνη άδεια.

1822-1827. Εγκαθίσταται στη Γενεύη. Κινητοποιεί την Ευρώπη υπέρ της αγωνιζόμενης πατρίδας του. Ο φιλελληνισμός προσλαμβάνει τεράστιες θετικές διαστάσεις.

1827. Η Γ' Εθνική Συνέλευση των Ελλήνων τον εκλέγει πρώτο κυβερνήτη. Υποβάλλει οριστικά την παραίτησή του στον τσάρο Νικόλαο, στην Πετρούπολη. «Αποβάλλει τον ρωσικόν μανδύαν, ίνα τεθή μόνον ως Έλλην εις την απελευθέρωσιν της πατρίδος του και την οργάνωσιν του ελληνικού κράτους». Ταξίδι στο Παρίσι και το Λονδίνο. Οι Άγγλοι δεν εγκρίνουν την εκλογή του.

1828, Ιανουάριος. Ο Καποδίστριας φτάνει στο Ναύπλιο και ακο-

Το επίσημο Τυπογραφείο που δημιουργήθηκε στην Αίγινα από τον Ι. Καποδίστρια. (Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο).

λούθως στην Αίγινα, την τότε πρωτεύουσα. Παντού υπήρχε «ένα απέραντον ερείπιον». Στην πρώτη του εγκύκλιο προς τον ελληνικό λαό άρχισε με τη φράση από την Παλαιά Διαθήκη: «Ει ο Θεός μεθ' ημών ουδείς καθ' ημών».

Στα τρία χρόνια και τους οκτώ μήνες που τον άφησαν να ζήσει και να διοικήσει το νεοσύστατο κράτος –και παρά τις τεράστιες αντιδράσεις του «κατεστημένου» πολλών κοτζαμπάσηδων και κυρίως της αγγλικής, από την αρχή, και αργότερα και της γαλλικής κυβερνήσεως– δημιούργησε ένα τεράστιο, μοναδικό και πρωτοποριακό έργο. Το δημιουργικό αυτό έργο με επιστημονική αντικειμενικότητα μπορεί να χαρακτηριστεί ότι ξεπέρασε και τις πιο αισιόδοξες και ρηξικέλευθες προσδοκίες. Εχτισε πέτρα πέτρα με τη συγκλονιστική δική του αυτοθυσία και προσφορά τα θεμέλια σε όλες τις μορφές της οργανώσεως ενός αρτιγέννητου κράτους.

Το τεράστιο έργο

Τακτικός στρατός, συνέχισε τον πόλεμο, προκειμένου να επεκτείνει τα σύνορα του κράτους, από τον θανάσιμο γεωγραφικό κλοιό, που απαιτούσε η Αγγλία –που δεν υπέγραφε και την παραχώρηση του δανείου– ανάπτυξη της οικονομίας –γεωργία, βιοτεχνία, εμπορική ναυτιλία– πάταξη της πειρατείας, οργάνωση διοίκησης, σωστή εξωτερική πολιτική, νομοθετικό έργο και δικαιοσύνη, πολεοδομία, ίδρυση νέων πόλεων, προστασία περιβάλλοντος, διανομή γης σε ακτήμονες –αψηφώντας τις απειλές Αγγλίας και Γαλλίας– Εκκλησία, ίδρυση εκκλησιαστικής σχολής και

γεωργικής σχολής, τεχνικών σχολών, νοσοκομείων. Και πάνω απ' όλα η μόρφωση των παιδιών της Ελλάδος. Περίθαλψη και μόρφωση των ορφανών, απελευθέρωση των αιχμαλώτων, ίδρυση σχολείων σε όλες τις επαρχίες, εκτύπωση σχολικών βιβλίων, μόρφωση νέων διδασκάλων. Για τη μόρφωση των Ελληνοπαίδων, για το «Ροδόχροον όνειρον της Ελλάδος», όπως το αποκαλούσε, δεν υπήρχαν όρια. Αρνήθηκε να δεχτεί και την πιο μικρή αμοιβή από το κράτος, δαπανούσε πάντοτε εξ ιδίων και χωρίς δισταγμό δήμεισε όλη την κτηματική του πατρική περιουσία στην Κέρκυρα στο Λ. Κουντουριώτη, για να σώσει το λαό από την πείνα.

Εγινε ο μαχητικός υπερασπιστής των δικαιωμάτων του λαού και των πτωχών και αυτό τον έφερε σε σύγκρουση με τα συμφέροντα τω προκρίτων και των πλοιοκτητών. Αντέκρουσε με σθένος και γενναιοότητα τις δόλιες επεμβάσεις των ξένων δυνάμεων στα εσωτερικά και στη διοίκηση του δημιουργημένου ελληνικού κράτους και αγωνίστηκε να αποτινάξει την ασφυκτική «προστασία» τους. Και η Αγγλία και η Γαλλία γνώριζαν ότι ήταν ικανός να το επιτύχει.

Και οι δύο αυτοί αντιδραστικοί και ισχυροί παράγοντες συμφώνησαν πως έπρεπε να πεθάνει, εφόσον δεν εξυπηρετούσε τα συμφέροντά τους.

Στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831 έπεφτε νεκρός στα σκαλοπάτια του ναού του Αγίου Σπυριδώνος στο Ναύπλιο. Οι σφαίρες ήταν ελληνικές, της οικογενείας του Μαυρομιχάλη. Το τραγικό σύνθημα, όμως, το έδωσαν η αγγλική και η γαλλική κυβέρνηση.

Η τραγωδία της Ελλάδος είχε αρχίσει.

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΦΟΡΑΣ

ΤΗΣ Α. ΕΤΟΥ ΔΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ,

ΕΠΙΣΤΗΘΕΝ ΕΠΙΒΑΣΘΗ ΤΗΣ 18-30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1831, ΗΜΕΡΑ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ 12 ΩΡΑΣ.

Η εκφορά βόλων διαφερόντων επί τῶν Παιδῶν, ἑκαστὸν τῶν βόλων εἶναι δευκατέσσαρες καὶ εἰς Ἀρχιερεῖς κατὰ τὸν ἐξαεὶς τρόπον

Α. Τμήμα

Ο Παιδαγωγὸς τῆς Κρατικῆς Ἀρχιερατικῆς τῆς ἐπαρχίας τούτης.

1. Ἐξ ἀποστολικῶν, ἀπὸ τῶν κατ' ἑτήσια.
2. Ἐξ ἀποστολικῶν βόλων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
3. Ἐξ ἀποστολικῶν βόλων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
4. Ἐξ ἀποστολικῶν βόλων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
5. Ἐξ ἀποστολικῶν, ἀπὸ τῶν κατ' ἑτήσια.
6. Ὁ βόλος τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
7. Τετάρτου ἔτους τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
8. Ὁ βόλος τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
9. Ἐξ ἀποστολικῶν βόλων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
10. Ὁ βόλος τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
11. Ἐξ ἀποστολικῶν βόλων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
12. Ὁ βόλος τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
13. Ἐξ ἀποστολικῶν βόλων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
14. Ὁ βόλος τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.

Β. Τμήμα

1. Ἐξ ἀποστολικῶν βόλων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
2. Ὁ βόλος τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.
3. Ἐξ ἀποστολικῶν βόλων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν κατ' ἑτήσια.

Η τελετουργική διάταξη της πομπής κατά την εκφορά της σορού του Ιωάννη Καποδίστρια (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο).

Ο διορατικός διπλωμάτης

Ο Καποδίστριας υπήρξε ο μεγάλος οραματιστής μιας φιλελεύθερης Ενωμένης Ευρώπης

Αποψη της πόλεως της Κέρκυρας περί το 1820. Έργο του Κάρτραϊτ. (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο)

Της **Ελένης Κούκκου**

Καθηγήτριας Παν/μίου Αθηνών

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ενός σημερινού διπλωμάτη ως «Ευρωπαίου», ασφαλώς για τις ημέρες μας αποτελεί κοινότοπη έκφραση. Η απονομή όμως αυτού του τίτλου, με την βαθύτερη έννοια του όρου, σε ένα διπλωμάτη των πρώτων δεκαετιών του 19ου αι. ασφαλώς αποτελεί είδηση. Και η είδηση αυτή αφορά εξ ολοκλήρου στον μεγάλο Έλληνα διπλωμάτη και μετέπειτα πρώτο κυβερνήτη του ελληνικού κράτους, τον Ιωάννη Καποδίστρια.

Αν όμως το ζωτικό πρόβλημα της ευρωπαϊκής ενότητας απασχόλησε σοβαρά τους πολιτικούς άνδρες

αυτής της ηπείρου τόσο καθυστερημένα «τελευτώντας του 20ού αιώνα», το μοναδικό Έλληνα Ευρωπαίο διπλωμάτη, τον Καποδίστρια, τον είχε σοβαρά ενεργοποιήσει εδώ και περίπου 182 χρόνια, από το 1812.

Από την ανεπίτρεπτη συνθήκη του Βουκουρεστίου, που άφηνε πάλι την Ευρώπη διχασμένη και τους μικρούς λαούς των Βαλκανίων σκλάβους στην τουρκική βαναυσότητα.

Επιβολή κυριαρχίας

Ο Καποδίστριας είχε παρακολουθήσει από κοντά τις ανεπιτυχείς προσπάθειες των αρχηγών των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων για

την δημιουργία ειρηνευτικών συμμαχιών και για την επίτευξη συνεργασίας και ενότητας μεταξύ τους, που τους έδιναν βαρύγδουπα ονόματα: «μεγάλη Συμμαχία», «Τετραπλή», ή «Πενταπλή Συμμαχία», «Ιερή Συμμαχία» ή ακόμη και «Άρειος Πάγος της Ευρώπης». Όλες όμως αυτές οι συμμαχίες απέβλεπαν και στόχευαν στη συνεργασία και ενότητα μόνο των τεσσάρων και αργότερα των πέντε μεγάλων δυνάμεων, με μοναδικό σκοπό την ενδυνάμωση των συμφερόντων τους και την επιβολή της κυριαρχίας ή «προστασίας» τους στα μικρά ευρωπαϊκά κράτη και τους λαούς τους.

Στο συνέδριο του Aachen (Aix-la-Chapelle), το Σεπτέμβριο του 1818,

ο Καποδίστριας υπήρξε από τις πιο εξέχουσες προσωπικότητες, κατά γενική ομολογία και αναγνώριση. Κύριος στόχος των ενεργειών του ήταν η υπεράσπιση των μικρών ή δευτερευόντων, όπως τα αποκαλούσαν, ευρωπαϊκών κρατών και η αποδέσμευσή τους από τον ασφυκτικό εναγκαλισμό και την εκβιαστική υπερπροστασία των ισχυρών δυνάμεων, που στραγγάλιζαν τις ελευθερίες τους και τα δικαιώματα των λαών τους. Μέσα σ' αυτούς τους λαούς, σκλαβωμένους στην πιο βάρβαρη χώρα, την Τουρκία, ήταν και ο ελληνικός, ο λαός στον οποίο και αυτός ανήκε.

Στις 8 Οκτωβρίου 1818, ο Καποδίστριας υπέβαλε στην ολομέλεια

του συνεδρίου βαρυσήμαντο υπόμνημα, που δικαιολογημένα του αποδίδεται ο χαρακτηρισμός ως «το προσχέδιο για μια πανευρωπαϊκή συνεργασία». Βασικοί κίνδυνοι για την διάσπαση της ειρήνης και της ενότητας του ευρωπαϊκού χώρου ήταν, κατά τον Καποδίστρια, οι κοινωνικές επαναστάσεις, που τις προκαλούσαν οι απολυταρχικές και ανελεύθερες ενέργειες των μεγάλων κρατών εναντίον των μικρών.

Επέκρινε δε με δριμύτητα τη βία επιβολή του συμφεροντολογικού δικαίου των πιο ισχυρών επάνω στους πιο αδύνατους λαούς. Ο κίνδυνος για την επικράτηση ενός ή περισσοτέρων ισχυρών, που θα μεταβάλλονταν σε «τυράννους», μπορούσε να αποτραπεί με την καθιέρωση ενός «υπερεθνικού οργανισμού», ακριβώς αυτό που σήμερα λέγεται «Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών», με κύριο στόχο την εγγύηση της ειρήνης και της ενότητας και τη διευθέτηση των διακρατικών διαφορών.

Ειρήνη και ασφάλεια

Η «τετραπλή Συμμαχία» έπρεπε να διευρυνθεί με την ένταξη σ' αυτήν **όλων ανεξαιρέτως των ευρωπαϊκών κρατών** και να καθιερωθεί η **αλληλέγγυος και συνυπεύθυνη συμμαχία**, που θα εγγυόταν την εσωτερική και εξωτερική ειρήνη και ασφάλεια όλων των κρατών, οπότε θα διασφαλιζόταν και η **συνοχή και ενότητα του ευρωπαϊκού χώρου**. Βασικός στόχος του Καποδίστρια ήταν η οφειλομένη αναγνώριση στους μικρούς λαούς του δικαιώματος να συμμετέχουν στις διπλωματικές συζητήσεις και οι ίδιοι και να αναζητούν τη λύση των εθνικών τους προβλημάτων μέσα στο πλαίσιο των δικαιωμάτων τους, με τη συνεργασία των μεγάλων κρατών. Και να μην επιδιώκουν οι ισχυροί να επιβάλουν εκβιαστικά τις δικές τους απόψεις που πάντοτε εξυπηρετούσαν τα δικά τους αποκλειστικά συμφέροντα. Με τη θερμή υποστήριξη αυτών των απόψεων προετοίμαζε μεθοδικά το άνοιγμα του δρόμου για την απελευθέρωση της Ελλάδος.

Στο συνέδριο του Aachen ο Καποδίστριας, ο μεγάλος αυτός ανθρωπιστής, έδωσε διπλωματικές και σκληρές μάχες για την κατάργηση του δουλεμπορίου των μαύρων, γεγονός το οποίο δυστυχώς εμείς οι Έλληνες αγνοούμε.

Κορύφωμα στη διπλωματική του σταδιοδρομία απετέλεσε η πρωταγωνιστική συμμετοχή του Καποδίστρια στα δύο τελευταία ευρωπαϊκά συνέδρια, που έλαβαν χώρα στο Troppau και Laibach, από το φθινόπωρο του 1820 ως το τέλος της ανοιξέως του 1821.

Στα συνέδρια αυτά των πέντε δυνάμεων συνήλθαν για να αντιμετωπίσουν την εκκρηκτική κατάσταση που δημιουργήθηκε σε ολόκληρη την Ευρώπη από την έκρηξη των κοινωνικών επαναστάσεων στην Ισπανία, στη Νεάπολη και το Πεδεμόντιο. Οι τραγικές προβλέψεις του Καποδίστρια επαληθεύονταν με φοβερή νομοτέλεια από την άρνηση των ισχυρών να κατανοήσουν τη

Η κήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης, στις 24 Φεβρουαρίου 1821 στο Ιάσιο από τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, έφερε σε δυσχερή θέση τη ρωσική διπλωματία. Ο Καποδίστριας με ευφυείς ελιγμούς κατόρθωσε να απαλύνει τις αντιδράσεις των Μεγάλων Δυνάμεων (με επικεφαλής τον Μέτερνιχ), ενώ συγχρόνως επέτυχε την έκδοση διαταγής ουδετερότητας του ρωσικού στρατού στη Μολδοβλαχία. (Φωτ. Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο)

ορθότητα των προτάσεών του στο Aachen.

Δύσκολη περίοδος

Ο Καποδίστριας γνωρίζοντας τον γενικό επαναστατικό αναβρασμό που επικρατούσε στην Ελλάδα και το κίνημα που ετοίμαζε ο Αλέξανδρος Υψηλάντης φοβόταν μήπως η ελληνική επανάσταση εκραγεί σ' αυτή τη δύσκολη περίοδο από την διεθνή κατάσταση, εφόσον οι μεγάλες δυνάμεις είχαν αποφασίσει να καταπνίξουν στο αίμα κάθε επαναστατικό κίνημα. Επρεπε να δώσει μάχη με τον φοβερό αντίπαλό του, τον Metternich, τον υποστηρικτή της επιβολής της καταπίεσεως και της βίας. Αντίθετα ο Καποδίστριας υποστήριζε ότι οι κοινωνικές επα-

ναστάσεις έπρεπε να αντιμετωπίζονται με σταδιακές μεταρρυθμίσεις, που θα λάμβαναν υπόψη τους τα εθνικά και τα ανθρώπινα δικαιώματα των λαών. «Μονάχα η συνετή και έλλογη επικράτηση των φιλελευθέρων και δημοκρατικών ιδεών, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των μικρών λαών και όχι η επιστροφή σε παλιούς σε ξεπερασμένους θεσμούς της βίας είναι εκείνα που πρέπει να αποφασίσουμε, προκειμένου να επιτύχουμε την επικράτηση της ειρήνης και της συμφιλίωσης των λαών της Ευρώπης», έγραψε στο υπόμνημα που κατέθεσε στο συνέδριο του Troppau «Το συνέδριο του Troppau είχε μεταβληθεί σε μια σκληρή πάλη ανάμεσα στον απολυταρχικό Metternich και

τον φιλελεύθερο Καποδίστρια», γράφει ο ιστορικός Ch. Webster. Τα επιχειρήματα του Καποδίστρια για την ανάγκη να παραχωρηθούν στη Νεάπολη «λαϊκή ελευθερία... και πολιτική και εθνική ανεξαρτησία», ήταν ακατανόητα για τον Metternich.

Η «καινούργια τάξη πραγμάτων» που ονειρευόταν ο Καποδίστριας για την Ευρώπη, για να είναι βιώσιμη, έπρεπε να προβλέπει απαραίτητα την παραχώρηση «συντάγματος και συνταγματικών ελευθεριών» έστω και αρχικά περιορισμένων στα μικρά κράτη. «Τα συντάγματα και οι συνταγματικές ελευθερίες εμποδίζουν την εξάπλωση των κοινωνικών επαναστάσεων» υπο-

Συνέχεια στην 10η σελίδα

Ο αυτοκράτορας της Ρωσίας Νικόλαος Α', ο επονομαζόμενος Σιδηρούς Τσάρος. Η νίκη των στρατευμάτων του επί της Τουρκίας συνέβαλε στην εδραίωση της ανεξαρτησίας της Ελλάδος. Ετρεφε (και) αυτός μεγάλη εκτίμηση προς τον Ιω. Καποδίστρια όπως και ο αδελφός του Αλέξανδρος Α' τον οποίον διεδέχθη στο θρόνο.

Ενδεικτική για τον Καποδίστρια είναι η μαρτυρία ενός έντιμου δημόσιου άνδρα, αλλά όχι και πολιτικού του φίλου, του Σπυρίδωνα Τρικούπη: «Ουδενός Ελληνοσ ήτο ελληνικωτέρα η καρδιά της του Καποδίστρια...». (Λιθογραφία του κυβερνήτη από έργο του Μίλερ).

Συνέχεια από την 9η σελίδα

στήριζε. Ο Καποδίστριας πίστευε ότι η παραχώρηση συντάγματος στους μικρούς λαούς θα έπαιζε τον ρόλο του «σωματοφύλακος» εναντίον του δεσποτισμού των ισχυρών, που εμπόδιζε τους λαούς της Ευρώπης να ενωθούν. «Οι λαοί πολεμούν για ελευθερία και ανεξαρτησία θεμελιωμένη σε νόμους και θεσμούς και όχι σε παθητική υποταγή», έγραφε. «Τα συντάγματα θα παραχωρούσαν στους λαούς τη δυνατότητα πολιτικής σταθερότητας, γιατί αφ' ενός θα περιορίζαν τον δεσποτισμό των ισχυρών και αφ' ετέρου θα καθόριζαν τα νόμιμα κοινωνικά δικαιώματα των ανθρώπων, οπότε θα προλάμβαναν την προσφυγή στις επαναστάσεις».

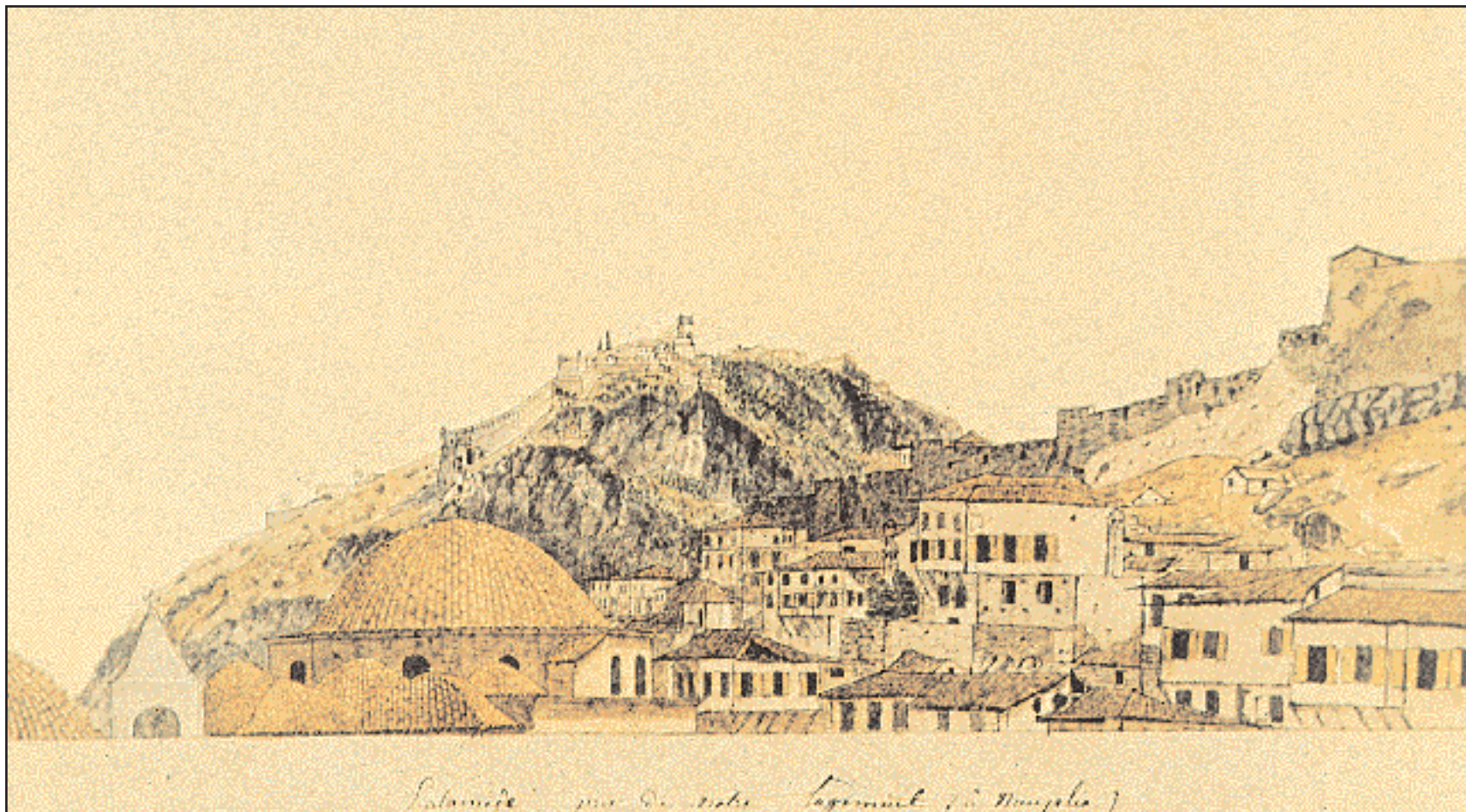
Ο οπαδός των θεωριών και της πολιτικής του Metternich, Henry Kissinger, χαρακτηρίζει –με ειρωνική φυσικά διάθεση– τη δραστηριότητα του Καποδίστρια που ανέπτυξε τότε στα δύο αυτά συνέδρια, ότι με τις προσπάθειές του να προσκαλεί σε πανευρωπαϊκές συσκέψεις, μεγάλα και μικρά κράτη, επεδίωκε να «διοριστεί συνταγματικός διαιτητής της Ευρώπης». Η αλήθεια είναι ότι ο Καποδίστριας επεδίωκε να αποτρέψει τον κίνδυνο από την επικράτηση μιας «νέας πολιτικής πρα-

κτικής», που θα συνέθλιβε τελικά τις προσπάθειες για πολιτική και οικονομική εξέλιξη των ευρωπαϊκών λαών και κυρίως των μικρών.

Επέκρινε τότε τους συναδέλφους του πολιτικούς για έλλειψη ηθικού σθένους και πολιτικής δικαιοσύνης και για το ότι ήταν ανίκανοι να καταλάβουν τι εκείνος πίστευε ότι ήταν το «νέο πνεύμα του αιώνας, η νέα τάξη των πραγμάτων που αναπόφευκτα γρήγορα θα επικρατούσε».

Αντιπαλαίοντας με τον ξεπερασμένο κόσμο του Metternich, σκόρπισε σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο το μήνυμα της ανάγκης για μια συσπείρωση γύρω από «μια κοινή πατρίδα, την Ευρώπη». Για τον Καποδίστρια ο ακρογωνιαίος λίθος για την ενότητα ενός πανευρωπαϊκού ή και παγκόσμιου οργανισμού δεν είναι η επιβολή της θέλησης των μεγάλων, αλλά η εγγύηση της αυτονομίας και των δικαιωμάτων των μικρών κρατών.

Αυτό το μεγάλο μήνυμα μας στέλνει και σήμερα αυτός ο μεγάλος Έλληνας διπλωμάτης και πολιτικός, ο «πιο Ευρωπαίος» Έλληνας πολιτικός, ο πραγματικός πρόδρομος και σκαπανέας και μεγάλος οραματιστής της τόσο αναγκαίας και σήμερα ενωμένης Ευρώπης.

Αποψη του Ναυπλίου από έργο του Πεϊτιέ.

Οι διπλωματικοί αγώνες

Θέσεις και προσανατολισμοί απέναντι στην Ευρωπαϊκή Συμμαχία και την Ελληνική Επανάσταση

Του **Κ. Σβολόπουλου**

Καθηγητή Παν/μίου Αθηνών

Ο ΡΟΛΟΣ που διαδραμάτισε ο Ιωάννης Καποδίστριας στο πλαίσιο των κρίσιμων γεγονότων και των έντονων πολιτικών ζυμώσεων που σηματοδοτούν την ευρωπαϊκή ιστορία στη διάρκεια της δεύτερης και της τρίτης δεκαετίας του 19ου αιώνα, έχει επανειλημμένα εξαρθεί και αναλυθεί. Η παρουσία του ως εκπροσώπου του ανακτοβουλίου της Πετρούπολης στις διπλωματικές διαβουλεύσεις που προηγήθηκαν και ακολούθησαν τη σύγκληση του Συνεδρίου της Βιέννης, κυρίως όμως η συμμετοχή του στις σημαντικές διεθνείς διασκέψεις της περιόδου 1818-1822 υπήρξε περισσότερο από αισθητή, συχνά καθοριστική για την πορεία των ευρωπαϊκών πραγμάτων. Έχει όμως, αντίστροφα, σκιαγραφηθεί η εικόνα που είχε ο ίδιος διαπλάσει για την Ευρώπη - υπαρκτή ή ιδεατή;

Ιχνηλατώντας το περιεχόμενο των κύριων ιδεολογικών επιλογών που προσφέρονταν στους Ευρωπαίους κατά την εκπόνηση της ναπολεόντιας περιόδου, θα ήταν δυνατό να προ-

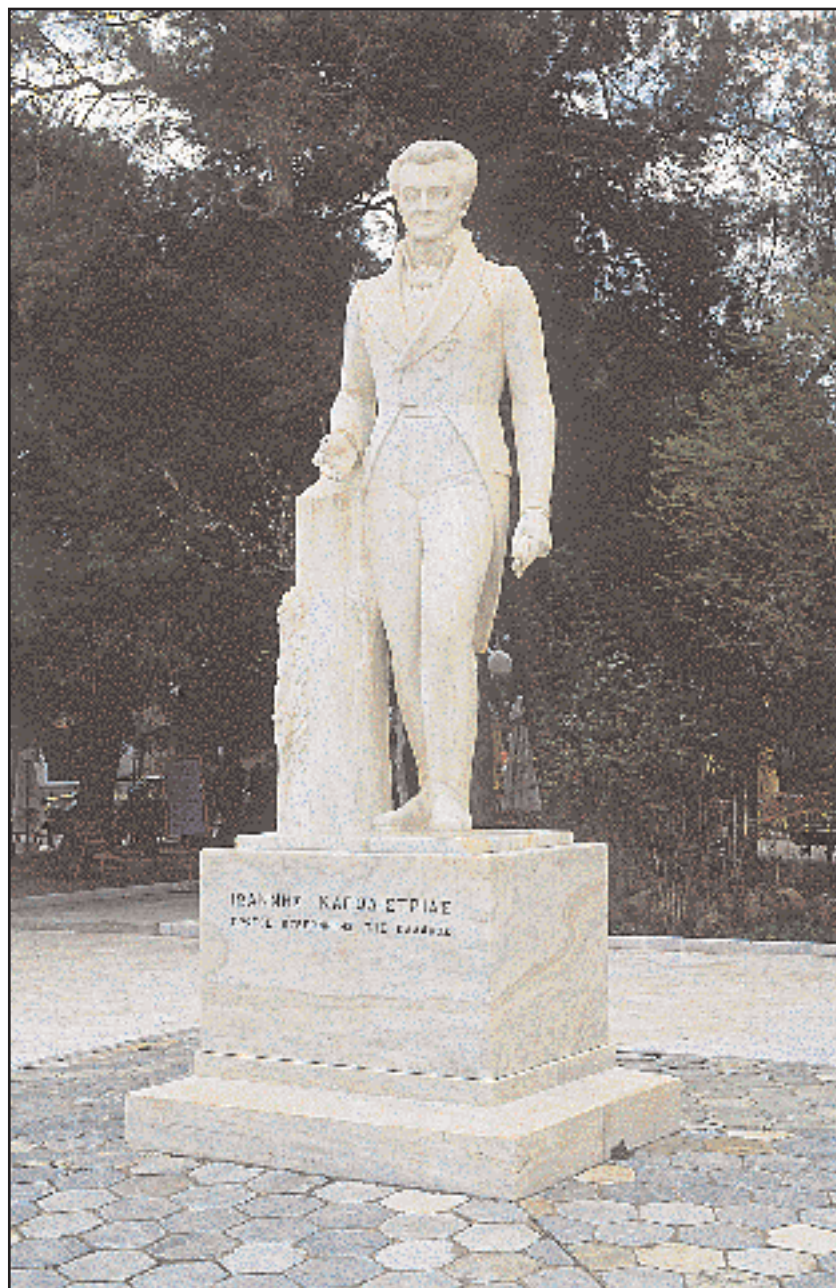
βληθεί πρωταρχικά το ερώτημα αν οι αναζητήσεις του Καποδίστρια εντάσσονταν στο πλαίσιο που προδιέγραφαν οι αποφάσεις του Συνεδρίου της Βιέννης ή αν κατέτειναν στην υπέρβασή του - προς την κατεύθυνση των ριζοσπαστικών αρχών και κανόνων που εμπνέονταν από τη Γαλλική Επανάσταση.

Αραγε, πιο συγκεκριμένα, η Ευρώπη που οραματιζόταν συνέπιπτε με την Ευρώπη της Παλινόρθωσης, αναδομημένη πάνω σε αυστηρά συντηρητικούς θεσμούς και προσηλωμένη στη διατήρηση του status quo; Ή μήπως προσέβλεπε, αντίθετα, στην ιδεατή Ευρώπη των ελευθεριών, των φυσικών δικαιωμάτων του ατόμου και του πολίτη, της λαϊκής κυριαρχίας, της αυτοδιάθεσης των λαών;

Το Δημόσιον Δίκαιον

Ο προσανατολισμός του Καποδίστρια, όπως απορρέει τόσο από τις προσωπικές του εκμυστηρεύσεις όσο και από τα επίσημα κείμενα που φέρουν την υπογραφή του, έκλινε σταθερά προς την πρώτη κατεύθυν-

Συνέχεια στην 12η σελίδα

Ο ανδριάντας του Καποδίστρια στο Ναύπλιο.

Συνέχεια από την 11η σελίδα

ση: το συμφέρον της Ευρώπης έγκειται εις «την εδραίωσιν του συστήματος του εγκαθιδρυθέντος εν Παρισίοις και την εφαρμογή των Συνθηκών των αποτελουσών την βάση αυτού», οι οποίες και συγκροτούν το «Δημόσιον Δίκαιον της Ευρώπης».

Η τοποθέτηση απέναντι στο θεμελιακό πολιτικό δίλημμα της εποχής του, κατατάσσει τον Καποδίστρια στους συνειδητούς εκφραστές του συντηρητικού ρεύματος - στους οπαδούς της «παλαιάς», σε αντιπαράθεση με τη «νέα» Ευρώπη που οραματίζονταν οι φορείς του πνεύματος της Γαλλικής Επανάστασης. Αν εντούτοις εξαντλούνταν σ' αυτήν αποκλειστικά τη διμερή διάσταση η διερεύνηση των ιδεών που έτρεφε ο Καποδίστριας για το μέλλον της Ευρώπης θα κινδύνευε να αποδειχτεί όχι μόνο συμβατική αλλά και, στην ανεπάρκειά της, παραπλανητική.

Πέρα, πράγματι, από το κεντρικό σχήμα της διμερούς αντίθεσης μεταξύ συντηρητικών και ριζοσπαστών, θα λειτουργήσουν στους κόλπους της ευρωπαϊκής κοινωνίας βαθύτερες δυναμικές που θα δημιουργήσουν αντιθετικά ρεύματα στο εσωτερικό των δύο ευρύτερων αυτών ιδεολογικών παρατάξεων. Το φαινόμενο αυτό θα γίνει αμεσότερα αισθητό στους κόλπους της συντηρητικής μερίδας, η οποία έφερε την ευθύνη της εξουσίας.

Στη διαχείρισή της, μέσα από τα συλλογικά όργανα που είχαν θεσμοθετηθεί στη Βιέννη, θα ανακύψουν, βαθμιαία, διαφοροποιήσεις που ουσιαστικά εξικνούνταν πέρα και από τα όρια της τακτικής. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής ο Ιωάννης Καποδίστριας θα διαδραματίσει ρόλο καθοριστικό ανακινώντας πρώτος, μέσα από αυτούς τους διαύλους των ευρωπαϊκών ανακτοβουλιών, την ανάγκη για την υιοθέτηση μιας πολιτικής αντίληψης λιγότερο στατικής και περισσότερο δυναμικής, ικανής να ανταποκριθεί, ως ένα τουλάχιστο σημείο, και τελικά να κατευθύνει τις πηγαίες αναζητήσεις των λαών, ισχυρότερων και ασθενέστερων.

Εθνικοί πόθοι

Η αφορμή για την εκδήλωση της διαφοροποίησής του απέναντι στους περισσότερους συντηρητικούς ομολόγους του, θα δοθεί όταν ο Καποδίστριας, με στόχο την αντιμετώπιση της έκρυθμης κατάστασης στο βασίλειο της Νεαπόλεως, εισηγηθεί ως βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή του δόγματος της συλλογικής επέμβασης «την εγκαθίδρυση τάξης πραγμάτων που θα αποτελούσε εγγύηση για την πραγματοποίηση ενός γνήσιου εθνικού πόθου».

Οι εκπρόσωποι της Συμμαχίας υπό την καθοδήγηση του Μέτερνιχ θα απορρίψουν τις ρηξικέλευθες προτάσεις του.

Αν η αναταραχή στην ιταλική και την ιβηρική χερσόνησο αποτέλεσαν το έναυσμα, η έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης προοριζόταν να αποτελέσει τον καταλύτη στη μορφοποίηση της ιδιαίτερης αντίληψης του Καποδίστρια για τους κανόνες που θα όφειλαν να διέπουν την ευρωπαϊ-

Ο φημισμένος για τον συντηρητισμό του Αυστριακός διπλωμάτης Κλέμενς φον Μέτερνιχ, φανατικός αντίπαλος του Καποδίστρια. Πολέμιος των απελευθερωτικών κινημάτων, ετήρησε ιδιαίτερως εχθρική στάση απέναντι στην Ελληνική Επανάσταση του 1821.

κή πολιτική. Η εδραίωση του επαναστατικού αγώνα των Ελλήνων αποδείκνυε ότι η σχολαστική διατήρηση του status quo δεν ήταν σε κάθε περίπτωση δυνατή στην ευρύτερη έκταση της ηπείρου από τη στιγμή που φιλοδοξίες, συμφέροντα και ανάγκες ζωτικού χαρακτήρα υπόκεινταν -ανεξάρτητα ή και σε πείσμα της βούλησης των πέντε ανακτοβουλιών- στη διαδικασία μιας αένας δυναμικής μεταλλαγής.

Η συμπαράσταση

Ο Καποδίστριας, κατηγορηματικά αντίθετος στον τρόπο της εκδήλωσης και στους υποκινητές του επαναστατικού κινήματος των Ελλήνων, κατέληγε εντούτοις να εισαγάγει ένα διαφορετικό σκεπτικό στην αντιμετώπιση των συνεπειών του, το ο-

ποίο και ανταποκρινόταν στις δεδομένες απόψεις του για τον ρόλο των εθνών στους κόλπους της ευρωπαϊκής κοινωνίας της εποχής του.

Μέσα από την επιχειρηματολογία που περίτεχνα θα αναπτύξει στον Τσάρο, θα προβάλλει τη σκοπιμότητα μιας ένοπλης επέμβασης της Ρωσίας κατά της Πύλης με σκοπό την «ειρήνευση της Ανατολής» -ουσιαστικά την παροχή συμπαράστασης στους επαναστατημένους Έλληνες.

Η στάση του Καποδίστρια απέναντι αρχικά στο ζήτημα της Νεαπόλεως και κυρίως, στη συνέχεια, απέναντι στο ελληνικό ζήτημα, αιρετική σε σχέση με τη στάση των υπόλοιπων εκπροσώπων της Συμμαχίας, θα επιφέρει τελικά τη διάρρηξη στις σχέσεις του με τον ίδιο τον αυτοκράτορα Αλέξανδρο και θα επισύρει, αναπόφευκτα, την απομάκρυνσή του από τη

θέση του υπουργού των Εξωτερικών. Ο Μέτερνιχ, νικητής στην άνιση αυτή αναμέτρηση, πιστός εκφραστής του πνεύματος που φάνηκε σε πάγια βάση να επικρατεί στους κόλπους της Συμμαχίας, θα θεωρήσει -γεγονός που θα επιβεβαιωθεί- ότι και η όλη σταδιοδρομία του στην κορυφή της ευρωπαϊκής διπλωματίας, είχε τερματιστεί.

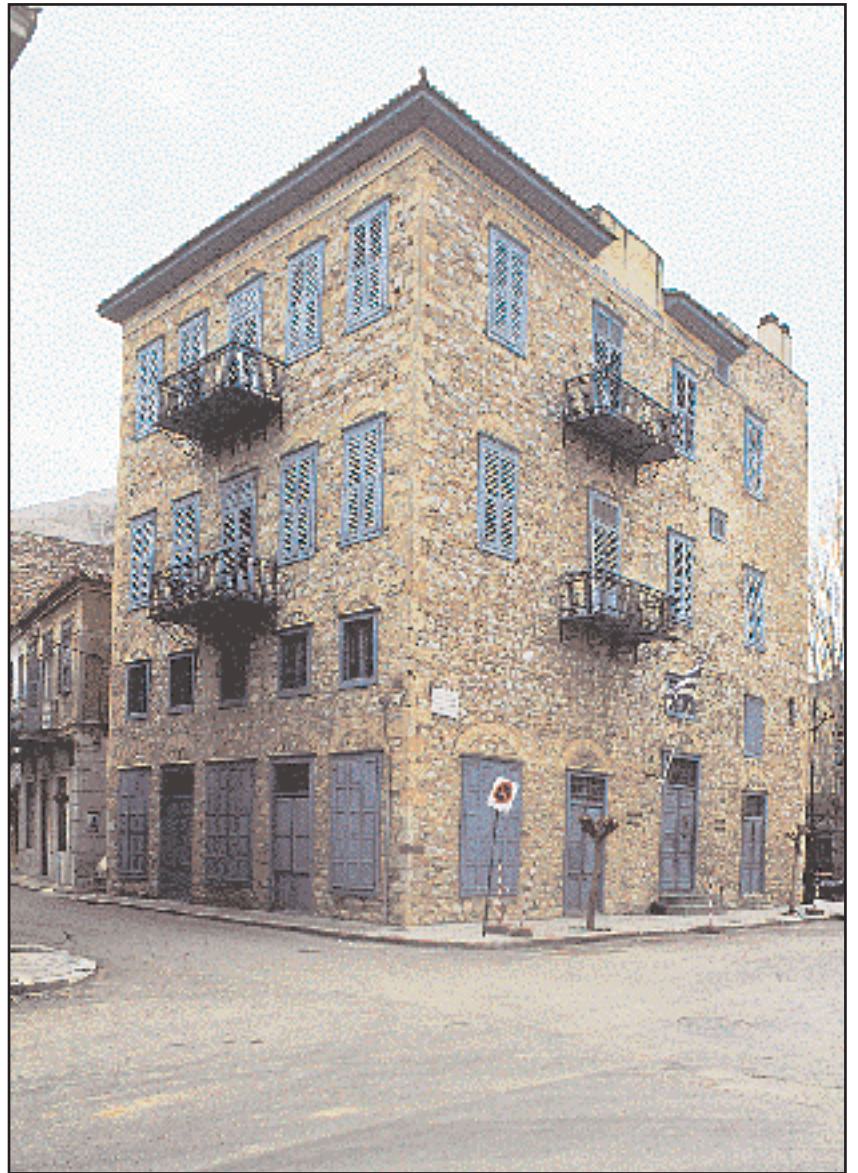
Δύο σχεδόν αιώνες αργότερα, είναι εύλογο να υποστηρίζεται ανεπιφύλακτα ότι ο Καποδίστριας είχε ορθά διαγνώσει τη δυναμική φορά της ιστορικής εξέλιξης. Η πορεία του όμως προς την ορθή κατεύθυνση δεν ήταν εφικτή μέσα από την στενωπό της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας, τους στρατηγικούς στόχους και τις θεμελιακές αρχές της οποίας είχε καταρχήν, εντούτοις, και ο ίδιος ρητά υιοθετήσει.

Πορτρέτο του Ιω. Καποδίστρια. (Μουσείο Μπενάκη).

Το αναπαλαιωμένο κτίριο όπου στεγάζεται το Πνευματικό Κέντρο «Ιωάννης Καποδίστριας» στο Ναύπλιο, πρώην οικία Ζυμβρακάκη. (Φωτ. Κ. Βέργας)

Το κτίριο της πρώτης Σχολής Ευελπίδων στο Ναύπλιο, που κτίστηκε με διάταγμα του Καποδίστρια. (Φωτ.: Κ. Βέργας)

Υπερασπιστής της Δημοκρατίας

Ο Καποδίστριας τήρησε σθεναρή στάση εναντίον των συνωμοτών για την εγκαθίδρυση μοναρχίας

Τρία χάλκινα νομίσματα της καποδιστριακής περιόδου με χρονολογία 1828-1831 και ο ασημένιος φοίνιξ (κάτω αριστερά), που αποτέλεσε το πρώτο βασικό νόμισμα της απελευθερωμένης νεώτερης Ελλάδας. Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια και την άφιξη του Οθωνα, ο φοίνιξ αντικαταστάθηκε από την ασημένια δραχμή. (Συλλογή Α. Π. Τζαμαλή).

Του Δρα Κώστα Ζηλεμένου

ΣΤΗΝ ευρωπαϊκή ήπειρο του 19ου αιώνα κυριαρχούσε η μοναρχική συμμαχία Αγγλίας, Ρωσίας, Γαλλίας, όπου η περιορισμένη μοναρχία ήταν το κυρίαρχο πολίτευμα. Κύριο γνώρισμα αυτού του πολιτεύματος, ήταν η μονοπώληση της διακυβέρνησης με ομοιόμορφα συνταγματικά κείμενα που εξετομικευαν ουσιαστικά την άσκηση της πολιτικής εξουσίας στον ελέω Θεού μονάρχη, με την ψευδεπίγραφη επίκληση της αρχής της διάκρισης των εξουσιών, όπως την είχε εκλαϊκεύσει ο Montesquieu με τους επηρεασμούς του από τον Αριστοτέλη.

Η μονοπώληση αυτής της συμμαχικής κηδεμονίας υπέτασε κάθε εθνικό κίνημα και καταδίκασε κάθε ιδέα και κίνηση που θα μπορούσαν να επαναφέρουν σε λειρουγία αρχές που είχε διακηρύξει η γαλλική επανάσταση, αφού η παρέμβαση του Ναπολέοντα στα μύχια των αντιθέσεων του 1789 με το Βατερλώ του είχαν ενταφιάσει τη δημοκρατία στην Ευρώπη.

Ηδη, από το 1814, η Γαλλία έχει

παλινορθώσει, μετά 19 χρόνια εξορίας στο Μπάκιγχαμ, τους Βουρβόνους στην εξουσία.

Οι Ρώσοι που ποτέ δεν εγεύτηκαν την ποιότητα του δημοκρατικού διαλόγου και δεν άσκησαν τις όποιες στοιχειώδεις διαδικασίες κοινοβουλευτικής διακυβέρνησης, υπηρετούν την ίδια περίοδο, τα παραμύθια των γαλλοφερομένων Τσάρων.

Η τρίτη δύναμη, η Αγγλία, θαλασσοκράτειρα και αυτοκρατορία ολικής στην αποικιακή νοοτροπία και συμπεριφορά, διατηρεί το γερμανικής καταγωγής μοναρχικό στέμμα επί αιώνες, γιατί κάτω από αυτό υποτάσσονται οι φερόμενοι ως ισοδύναμοι υπήκοοι δούλοι της Ασίας που καλλιεργούν τα αποικιακά προς πώληση από τους Αγγλους εμπόρους και μάχονται γι' αυτήν.

Τα ομόσπονδα γερμανικά κρατίδια διαθέτουν άρχοντες των μεγάλων συμφερόντων και ηγεμονικούς της ποταμοπλοΐας της κεντρικής Ευρώπης, ενώ η Ιταλία, διηρημένη σε επαρχιακούς δούκες και περιφερειακούς πρίγκηπες, αποζητούσε μορφή διακυβέρνησης στο

πνεύμα του μοναρχικού συντάγματος της Ισπανίας του 1812, που εκδηλώθηκε με επαναστατική μορφή το 1820 στη Νάπολη που ολοκληρώθηκε με την ένωσή της με το Risorgimento και κατέληξε στο μοναρχικό θεσμικό πλαίσιο που παραχώρησε το 1858 ο Κάρολος - Αλβέρτος.

Από το 1809 η Σουηδία έχει ήδη επιψηφίσει το δικό της μοναρχικό συνταγματικό κείμενο, το 1814, ακολουθεί το μοναρχικό παράδειγμά της η Νορβηγία, το 1815, μιμείται η μοναρχική Ολλανδία, έπεται η μοναρχική Δανία και ολοκληρώνεται το θεσμικό αυτό μοναρχικό παράληρημα, το 1831, με το βελγικό σύνταγμα. Η Ανατολική Ευρώπη, βέβαια, βρισκόταν ακόμα σε υπανάπτυξη ή οθωμανική κατοχή.

Δημοκρατικές τάσεις

Σ' αυτή την πολιτική και θεσμική μοναρχική πραγματικότητα, μία μικρή υποδουλωμένη χώρα, μετά 400 χρόνια δουλείας, αρχίζει να ενεργεί απομονωτικά και αντίθετα προς τη διαμορφωμένη αυτή πραγματικότητα της Ευρώπης του 19ου αιώνα.

Αψηφώντας τη μοναρχική αλήθεια που επικυριαρχούσε, υπάκουε με δύναμη ενστίκτου στις απωθημένες από τη σκλαβιά μέχρι τότε προτιμήσεις και άφηνε να τον παρασύρουν συναισθηματικά ο θούριος του Βελεστινλή, οι διδαχές του Κοραή και τα οράματα της ήδη γκρεμισμένης εποποιίας των αβράκωτων της Γαλλίας του 1789.

Με τις ευκαιρίες που εμφανίστηκαν, σε στιγμές ανάπαυλας από τον αγώνα της εθνικής ελευθερίας και από τον πρόσκαιρο σιγασμό των καρσοφιλίων, αυτός ο αυθόρμητος λαός μπόρεσε να συντάξει τρία πολιτεύματα και ένα θεσμικό ονειρικό θούριο με δομή πολιτεύματος, βασισμένα, επηρεασμένα και υιοθετημένα από την περίοδο της δόξας της ήδη νεκρής γαλλικής επανάστασης. Κύρια στοιχεία σύνθεσης αυτών των πολιτευμάτων ήταν ο λαός, το έθνος και η δημοκρατία.

Το πρώτο, χρονικά, πολιτειακό σκίρτημα είναι η εμπνευσμένη θεσμική οιστρηλασία του Ρήγα το 1797, με θεμέλιο του προτεινομένου πολιτεύματος την πεμπτούσια της δημοκρατίας.

Το δεύτερο κείμενο, είναι το προσωρινό πολίτευμα της Επιδαύρου, το 1822, που ψηφίστηκε στην Πιάδα, επηρεασμένο κι αυτό στη σύνθεση του νομοτελεστικού, από τα γαλλικά συντάγματα της συλλογικής εκτελεστικής λειτουργίας.

Ο Νόμος της Επιδαύρου, ως προσωρινό κι αυτό πολίτευμα του έτους 1823, αποτελεί δευτερεύουσα αναθεωρητική παρέμβαση στο πολίτευμα της Επιδαύρου.

Τέλος, το τέταρτο πολίτευμα του 1827, το πολίτευμα της Τροιζήνας, απομακρύνεται από τα γαλλικά πρότυπα και προσεγγίζει περισσότερο το αμερικανικό πολιτικό σύστημα της προεδρικής δημοκρατίας με μονοπρόσωπο αρχηγό κράτους θητείας επτά ετών. Δεν έχει τον χαρακτήρα του προσωρινού και εξατομικεύει την πρόσκληση στον «εσόμένο», όπως αναφέρεται, κυ-

βερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια.

Τέσσερα λοιπόν πολιτεύματα με δομή δημοκρατίας και απομυθοποιημένο αρχηγό Κράτους που έχει περιοδική εκλογή.

Παραφωνίες...

Ωστόσο είναι γεγονός, ότι σ' αυτόν τον επαναστατικό ενθουσιασμό της δημοκρατικής απομυθοποιημένης έξαρσης, διατυπώθηκαν και δύο ισχνές μοναρχικές παραφωνίες στους κόλπους συγκεκριμένων εθνοσυνελεύσεων.

Συζήτηση περί μοναρχίας έγινε για πρώτη φορά τον Νοέμβριο του 1821 στη Νομική Διάταξη της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος, η οποία καταργήθηκε το 1823. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η μέλλουσα να συγκροτηθεί Βουλή, πρέπει να είναι ο τοποτηρητής του «εσομένου» βασιλέως, τον οποίον η Ελλάς έχει να ζητήσει από τη χριστιανική Ευρώπη και τον οποίο, αφού καθυποβάλει στους εθνικούς νόμους, τους οποίους, αν κοινώς αποδεχθή, έχει αναγνωρίσει μονάρχη της.

Και για μια δεύτερη φορά, στα χρόνια του αγώνα, έκθεση που υποβλήθηκε το Φεβρουάριο του 1824 από επιτροπή στο Βουλευτικό.

Κυνική πολιτική

Αυτή την αντίφαση θα τη διακρίνουμε κατ' αρχήν στο Πρωτόκολλο του Λονδίνου της 16 Νοεμβρίου 1828 που παρέσχε προσωρινή εγγύηση μόνο για την απελευθερούμενη Πελοπόννησο και τα προσκείμενα σ' αυτή νησιά, μέχρις ότου αποφασιζόταν οριστικά η τύχη της Ελλάδας με τη συγκατάθεση της Πύλης. Την συναντάμε και πάλι στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου της 22 Μαρτίου 1829, όπου ενώ ο Καποδίστριας είναι ο κυβερνήτης της Ελλάδας και πρόεδρος της πρώτης ελληνικής δημοκρατίας, οι μεγάλες δυνάμεις διακηρύσσουν κυνικά κατά πρόσωπο στον απομυθοποιημένο ηγέτη κράτους, την προτίμησή τους για εγκαθίδρυση μοναρχικού πολιτεύματος στην Ελλάδα.

Ο τάφος του Ιωάννη Καποδίστρια στην Κέρκυρα και πλησίον του ο τάφος του αδελφού του Αυγουστίνου.

Φωτογραφία της δάφνης που φύτευσε κατά την παράδοση ο ίδιος ο κυβερνήτης στο Ναύπλιο, όπως αναφέρεται και στη διακρινόμενη πινακίδα. (Φωτ.: Κ. Βέργας)

Ηταν φανερό ότι η αποτίναξη του τουρκικού ζυγού, έπρεπε ν' αντικατασταθεί με υποταγμένα ξένου δόγματος όργανα που δεν θα ανήκαν στην ορθοδοξία και δεν θα εγνώριζαν τη γλώσσα, τις παραδόσεις και το γεωγραφικό στίγμα της χώρας που επρόκειτο να ηγεμονεύσουν. Οι

πικρίες και οι αντιδράσεις του Καποδίστρια στις ωμές αυτές παρεμβάσεις στο πρόσωπο και στο αξίωμά του και η παραγνώριση με τόση ωμότητα των αποφάσεων των εθνοσυνελεύσεων που με τόσο σθένος υπεράσπιζε, είχαν ως συνακόλουθο αποτέλεσμα τη συντομότερη προαποφασισμένη φυσική εξόντωσή του.

Από την 27 Σεπτεμβρίου 1831, που πέφτει νεκρός ο Καποδίστριας στο πλακόστρωτο του Αγίου Σπυριδώνα στ' Ανάπλι, αρχίζει πλέον η επίσημη εσωτερική διαδικασία του φανερού εκμοναρχισμού του δημοκρατικού πολιτεύματος της χώρας που περνά από την Ε' Εθνοσυνέλευση που συνήλθε στο Ναύπλιο την 16 Δεκεμβρίου 1831 και καθόρισε τις αρχές πάνω στις οποίες η συσταθείσα εννεαμελής επιτροπή θα συνέτασσε σχέδιο Συντάγματος που θα είχε ως βάση το μοναρχικό σύστημα.

Την 16η Μαρτίου 1832, η ίδια Εθνοσυνέλευση, εψήφισε το «Ηγεμονικό» ή «Βασιλικό» Σύνταγμα για τη χώρα.

Από 'κει και πέρα αρχίζει η πολιτειακή περιπέτεια, η πολιτική υποδούλωση του λαού και η θεσμική δουλοφροσύνη του Έθνους και χρειάστηκαν 143 χρόνια για να επανεύρει το προδομένο έθνος το όραμα της χαμένης απομυθοποίησης στην πατρίδα της δημοκρατίας.

Τρία χρό
ρες αγω
απογοήτ
Ενας Γολ
νο μία σφ
σύνη του
δολοφον
του Δ. Το

...νία, οκτώ μήνες, είκοσι μία ημέ-
...νίας για την πατρίδα. Πίκρες και
...ευση, κόποι, αφόρητες πιέσεις.
...λγοθάς και αντί τον δημόσιο έπαι-
...ραίρα. Η δικαίωση και η ευγνωμο-
...υ Εθνους ήλθε μετά θάνατον... (Η
...ία του Καποδίστρια. Ελαιογραφία
...όκου, Μουσείον Μπενάκη).

Η δολοφονία του Κυβερνήτη

Στις 27 Σεπτεμβρίου 1831 ο Ιωάννης Καποδίστριας
έπεφτε νεκρός στο Ναύπλιο από σφαίρες ελληνικές

Του **Παναγιώτη Φ. Χριστόπουλου**

Αναπληρωτή καθηγητή του Ιονίου Παν/μίου
Διευθυντή της Βιβλιοθήκης της Βουλής

ΕΝΑ από τα συγκλονιστικότερα γεγονότα της νεωτέρας ελληνικής και ευρωπαϊκής ιστορίας, κρινόμενο από τα αποτελέσματά του, είναι η δολοφονία του κυβερνήτη της Ελλάδος Ιωάννου Καποδίστρια, στις 6.15' το πρωί της Κυριακής 27 Σεπτεμβρίου 1831, ενώ έμπαινε για να εκκλησιασθεί στο ναό του Αγίου Σπυρίδωνος Ναυπλίου.

Ποια ήταν τα αίτια του ανοσοιουργήματος;

Πριν απ' όλα οικονομικά. Η οργάνωση του κράτους, κατά τα διεθνή πρότυπα, από τον Καποδίστρια, απεστέρησε οικογένειες ισχυρές και κοινωνικές ομάδες από τα μέχρι τότε εν πολλοίς άνομα εισοδήματά τους. Η οικογένεια Μαυρομιχάλη έχασε τα εισοδήματά του ιδιότυπου κρατιδίου της στη Μάνη, αλλά και τις δυνατότητες πειρατικών καταδρομών, συνήθων μέχρι τότε.

Η κατάργηση του ελευθέρου λιμένος της Υδρας και η εγκατάσταση δημοσίων αρχών, στέρησε το ναυτικό νησί από τα πλούτη της ασυδοσίας των πρώτων χρόνων και επέφερε οικονομική κρίση τοπικών, όπως συνέβη και με το άλλο ναυτικό νησί, που απέμεινε εν δράσει μετά το ολοκαύτωμα της Κάσου και των Ψαρών, δηλ. των Σπετσών. Χαρακτηριστικό είναι ότι το Μεσολόγγι δεν χάθηκε για λόγους στρατιωτικούς, αλλά οικονομικούς. Η φρουρά του είχε λαμβάνειν ενός έτους μισθούς. Παρητήθη των μισθών, προκειμένου να δοθούν τα χρήματα στους Υδραίους, να αποπλεύσει ο στόλος και να εφοδιάσει το Μεσολόγγι. Μη υπάρχοντων χρημάτων για να προκαταβληθούν οι μισθοί των πληρωμάτων, ο στόλος αδράνησε και το Μεσολόγγι χάθηκε.

Κατόρθωμα απίστευτο των Χίων προσφύγων η Ερμούπολη της Σύρας, πολέμησε τον κυβερνήτη για ανάλογα αίτια. Σταμάτησε το λαθρεμπόριο, τις αποδοχές πειρατειών, την κιβδηλοποιία, και τα νόμιμα τελωνειακά τέλη πήγαιναν πλέον στο Δημόσιο Ταμείο.

Ο φθόνος και η φιλαρχία των άλλοτε ισχυρών, οι οποίοι παραμερίστηκαν και έσβησε η λάμψη τους μπροστά στο μετέωρο του Καποδίστρια. Αυτοί οι άνθρωποι, με επικεφαλής τον Μαυροκορδάτο και το πειθήνιο όργανό του τον Αναστάσιο Πολυζωΐδη, ενορχήστρωσαν την αντιπολίτευση, την αντίσταση και τη

συνωμοσία εναντίον ενός ανθρώπου που «**εργαζόταν για έναν κόσμο καμωμένο από όντα τόσα τέλεια όσο και ο ίδιος**», κατά τον χαρακτηρισμό του συναδέλφου του στο ρωσικό υπουργείο των Εξωτερικών Nesselrode ήδη από την 9ην Ιανουαρίου 1821.

Αν προστεθούν σ' αυτά η αυστηρότητά του, η ελευθεροστομία του και η εξ αυτής δυσαρέσκεια αρκετών αγωνιστών, έχει κανείς τα ερείσματα της εναντίον του καταδρομής.

Το ψυχολογικό κλίμα

Μπορεί κατά κάποιο τρόπο η μοίρα του Καποδίστρια να είχε κριθεί από τη στιγμή που οι Μαυρομιχάλαιοι πίστεψαν ότι ήταν βαθιά πληγωμένοι από τη συμπεριφορά του, αλλά παρά ταύτα ποτέ ίσως δεν θα αποτολμούσαν κατά τη λογική τους **μανιάτικο φόνο**, αν δεν είχε δημιουργηθεί το κατάλληλο ψυχολογικό κλίμα από λογίους όπως ο Πολυζωΐδης, που εξέδιδε τη δηλητηριώδη εφημερίδα του «Απόλλων» στην Υδρα, πίσω από τον οποίο κρυβόταν ο Μαυροκορδάτος και ο ποιητής Αλέξανδρος Σούτσος, που βάφτισαν τυραννοκτόνους τους επίδοξους δολοφόνους και τους δόξαζαν στεφανωμένους με μυρσίνες:

*«Όταν ζούσαν εις ημέρας δουλικάς
οι Αθηναίοι,
δύο ήρωες γενναίοι,
ο Αρμόδιος ο ένας κι άλλος ο Αρ-
στογείτων,
σκέπασαν με τας μυρσίνας το θάνα-
τον σπαθί των
και τα σπλάγγνα του Τυράννου σπά-
ραξαν εις τον βωμόν.
Επεθάναν, πλην μ' ανδιάντας τιμάς
έλαβον θεών».*

Αυτές τις στροφές του Σούτσου απήγγειλαν με ενθουσιασμό οι Μαυρομιχάλαιοι την παραμονή του φόνου, κατά τη μαρτυρία του Αλεξ. Ραγκαβή.

Θα έφθαναν, ίσως, όλα αυτά για να συντελεσθεί το έγκλημα, που ο Τερτσέτης ονομάζει **βλάσφημον αμαρτίαν εναντίον του πνεύματος**. Και όμως, ο αποφασιστικός παράγων, που συνετέλεσε στην ολοκλήρωση του σκηνικού, ήταν οι ξένοι. Εκείνοι προσέφεραν, πλην άλλων, στους δολοφόνους τη διαβεβαίωση προστασίας της ζωής τους μετά την ανόσια πράξη. Επ' αυτού είναι κατηγορηματικός ο αφοσιωμένος συνεργάτης και γραμματεύς της Επικρατείας, δηλ. πρωθυπουργός του Καποδίστρια Νικόλαος Σπηλιάδης. Το τμήμα των

Συνέχεια στην 18η σελίδα

Συνέχεια από την 17η σελίδα

Απομνημονευμάτων του, που είναι πράγματι η πιο εκτεταμένη, εμπειροστατωμένη και τεκμηριωμένη ιστορία της Παλιγγενεσίας, γραμμένη από άνθρωπο σύγχρονο των γεγονότων, που έπαιξε ο ίδιος σημαντικό ρόλο στα πολιτικά πράγματα, μπόρεσε, όμως, να κρατηθεί σε πολύ υψηλό επίπεδο αμεροληψίας, παραμένει ανέκδοτο. Εξ αυτού αντλώ μερικά αποσπάσματα, μέρος της εξαιρετικής βαρύτητας μαρτυρίας του.

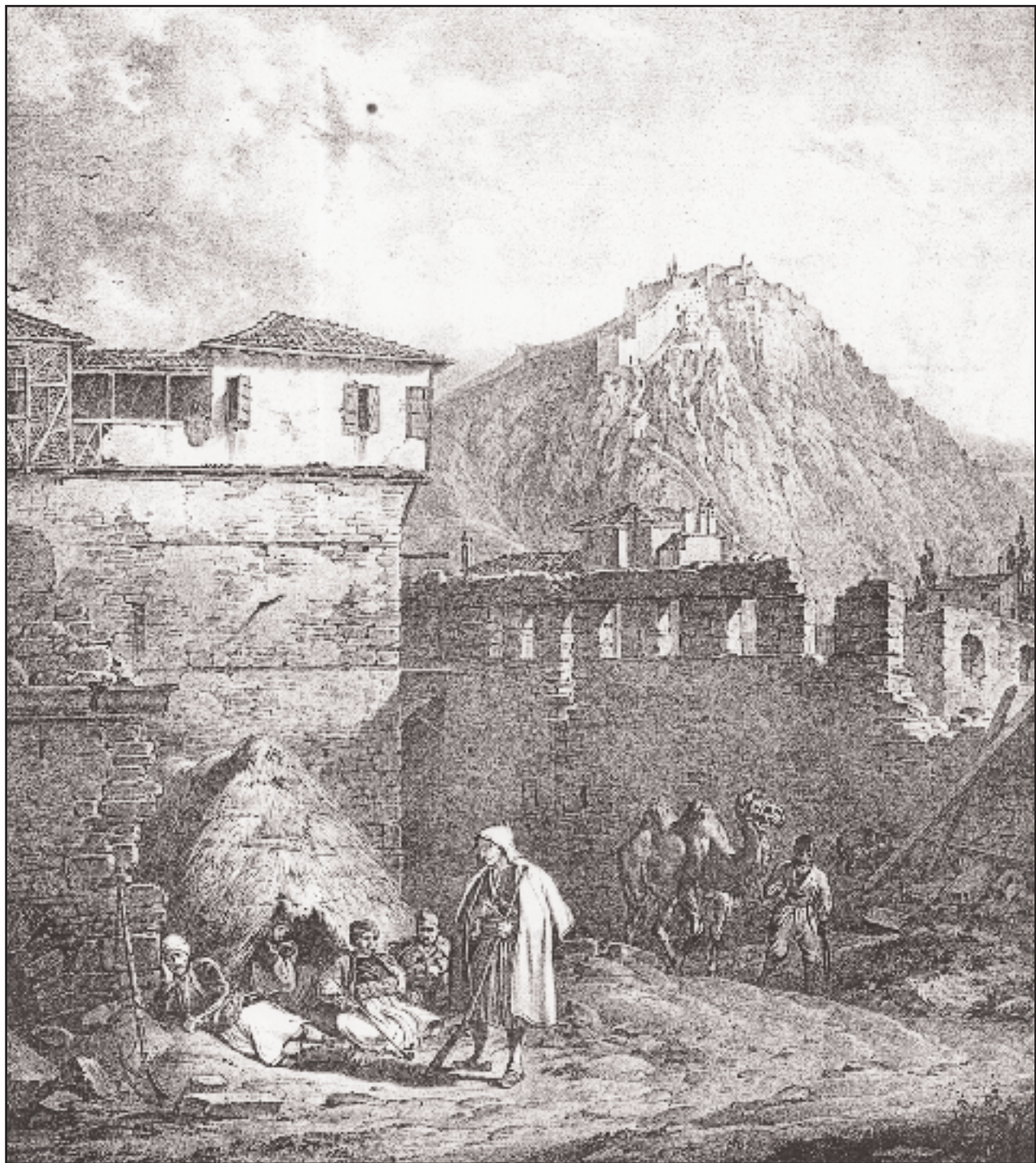
Οι υποκινητές

«Οι ξένοι, γράφει ο Σπηλιάδης, οίτινες υπεκίνησαν τους εν Υδρα ν' αποστατήσωσι κατά του κυβερνήτου, δεν είχαν άλλον σκοπόν, ειμή να κατορθώσωσι δια των ιδίων Ελλήνων να λείψη από την Ελλάδα ο άγρυπνος φύλαξ αυτών, επειδή δεν τους συμφέρει να υπάρχει αυτόθι ο άνθρωπος, όστις ανέδειξε το Ελληνικόν Έθνος άξιον να κυβερνηθή, καθώς κυβερνώνται όλα τα ευνομούμενα έθνη· όστις συντηρεί στολίσκον συγκείμενον από εξήντα περίπου πλοία πολεμικά και μετ' ολίγον θα τον καταστήση δύναμιν αξιόλογον· όστις ζωογονεί το εμπορικόν ναυτικόν της Ελλάδος, συνιστάμενον εις τρεις περίπου χιλιάδας πλοίων, τα οποία ήδη προξενούσιν εμπόδια εις το εμπόριον των Ευρωπαίων· όστις ηύξησε δια των ελληνικών όπλων εις την Στερεάν Ελλάδα τα όρια και θα τ' αυξήσει εφεξής. Επί πλέον και είναι φόβος μη συμπεριλάβει εις την ελευθέραν Ελλάδα, όχι μόνον την Κρήτην, αλλά και την Επτάνησον· μη συνεργήσει να ανακτήση το ελληνικόν έθνος την Νεορωμαϊκήν Αυτοκρατορίαν του.

Οι Έλληνες πρέπει να διατηρήσωσι την θρησκείαν των, επειδή δι' αυτής εφύλαξαν τον εθνισμόν των και ανεγεννήθησαν εις τον πολιτικόν κόσμον και δια τούτο ο ηγεμών έπρεπε να είναι ομόθρησκος και επομένως να δεχθεί το ανατολικόν δόγμα. Οτι οι Έλληνες πρέπει να έχωσιν όρια της ασφαλείας των φερέγγυα».

Ο Σπηλιάδης, ως κοινωτός των μυχών σκέψεων και των οραμάτων του Καποδίστρια, μας εισάγει ακριβώς στον κόσμο του, μας ενημερώνει για τα σχέδιά του, μας αναπτύσσει τις προοπτικές του. Παράλληλως, παρέχει σαφώς την εξήγηση της αρνητικής πολιτικής των δυο δυνάμεων, της Αγγλίας και της Γαλλίας. Αναγεννάται μια ναυτική και εμπορική δύναμις που ήταν ήδη, χωρίς να έχει εθνική κρατική οντότητα, εμπόδιο στις δικές τους ανάλογες δραστηριότητες. Έπρεπε, για την εξυπηρέτηση των δικών τους συμφερόντων, να φαλκιδευθεί η υπόσταση της νέας πολιτείας, ώστε να περιορισθούν οι δυνατότητές της.

Ο Καποδίστριας πολιτικός και διπλωμάτης ευρωπαϊκής εμβέλειας, που μιλάει ως ίσος προς ίσον προς τους ηγεμόνες και τους λοιπούς πολιτικούς της Ευρώπης, επιδιώκει και είναι σε θέση να επιτύχει το αντίθετο: ευνοούμενο κράτος, με συνταγματικό ηγεμόνα ασπαζόμενο την Ορθοδοξίαν και σεβόμενο τους δημοκρατικούς και κοινοβουλευτικούς θεσμούς. Ισχυρή οικονομία, γεωργία, βιομηχανία, εμπόριο, αποτίναξη

Το Ναύπλιο κατά την εποχή του Καποδίστρια. Στο βάθος το φρούριο του Παλαμηδίου. (Λιθογραφία από πίνακα του Κρατσάιζεν. Συλλογή Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης).

κάθε οικονομικής εξαρτήσεως δια των παραγωγικών επενδύσεων και αποσβέσεων των εθνικών δανείων, ανάπτυξη του εμπορικού ναυτικού, που είχε ήδη τότε τρεις χιλιάδες πλοία, ισχυρές εθνικές ένοπλες δυνάμεις και επέκταση των συνόρων, ώστε να περιλάβουν την Κρήτη, την Επτάνησο, με τάση «να ανακτήση το Ελληνικό Έθνος τη Νεορωμαϊκήν Αυτοκρατορίαν του».

Τι άλλο θα μπορούσε να προσθέσει, εκείνη μάάλιστα την εποχή, και ο πιο απαιτητικός Έλληνας μεγαλοϊδεάτης;

Το εθνικό συμφέρον

Και συνεχίζει ο Σπηλιάδης:

«Δεν τους συμφέρει, βέβαια, ο Καποδίστριας, όστις εμπορεί ν' αναδείξη τον ηγεμόνα της Ελλάδας έξοχον μεταξύ των ηγεμόνων και δυνάμενον να φυλάξη την ανεξαρτησία του, μη αγόμενος και φερόμενος από τους ξένους εναντίον του δικαίου και παντελεύθερον να κυβερνήση όπως ήθελε συμφέρει εις το έθνος του και να μεταχειρισθή όποιον θε-

λήσει εις τα πράγματα και να ενθαρρύνει την αρετήν και να συστειλή την κακίαν και να διώξη τους τυχοδιώκτας, τους ανθρώπους του εγκλήματος και να μη φοβείται μήπως δυσαρεστήσει τους προστάτας, ως ηπειλήσεν ο Δώκινς τον Κυβερνήτην αυτόν, ότι παύσας τον Τρικούπην από την Γραμματείαν της Επικρατείας ήθελε δυσαρεστήσει την Αγγλίαν.

Δια ταύτα πάντα, οι ξένοι εσυμβούλευσαν και ήδη τους ολιγαρχικούς και τους Φαναριώτας, αφ' ου δεν ημπούσαν να κατορθώσωσι τίποτε αποστατήσαντες, να καταφύγωσιν εις την δολοφονίαν, δια να ελευθερωθώσιν απ' τον φοβερόν δι' αυτούς αρχηγόν του Έθνους, τον οποίον αποκαλούσι τύραννον, καθ' ο πεπεισμένοι ότι είναι πατήρ των Ελλήνων».

Η φυσική εξόντωση του αντιπάλου, λοιπόν, ως μέσον πολιτικής επικρατήσεως, συνιστάται από τους ξένους παράγοντες και υιοθετείται από κάποιους Έλληνες. Κατά τον Σπηλιάδη πάντα, ο πρώτος που εξεδήλωσε την ιδέα της δολοφονίας ήταν ο Κωνσταντίνος Ζωγράφος, ο οποίος

σφύριξε στο αυτί του Λόντου στο Ναύπλιο: «**Ενα πιστόλι θα μας σώση από τον άνθρωπον τούτον**».

Μέχρι να επιτευχθεί το ανόσιο έργο έγιναν πολλές απόπειρες από διάφορα πρόσωπα. «Οι δ' ολιγαρχικοί αυτοί και οι Φαναριώται, συνεχίζει ο Σπηλιάδης, προέθετο να τον ερονώσωσι αφ' ης ήλθεν εις την Ελλάδα. Πλην, έως τώρα δεν ημπούσαν να το κατορθώσωσι...».

Η προετοιμασία

Θα μακρηγορούσα πάρα πολύ διατρέχοντας το πολύτιμο χειρόγραφο και προσπαθώντας να δώσω μια συνοπτική εικόνα του περιεχομένου. Εργώδεις προετοιμασίες, παροτρύνσεις των ξένων πρέσβων των δύο Δυνάμεων, διαβεβαιώσεις φυγαδεύσεως των κακούργων μετά το έγκλημα. Η είδηση της δολοφονίας κοινός τόπος, όχι μόνο στην πρωτεύουσα, στο Ναύπλιο, αλλά και σε όλη την Ελλάδα. Ο Κωνσταντίνος, σαν μετανοιωμένος, θέλει να φύγει για τη Μάνη με κάποιο πρόσχημα, οπότε

Συνέχεια στην 20ή σελίδα

Ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης. (Φωτ. Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο).

Ο Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης. (Φωτ. Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο).

Αποψη του Ναυπλίου από έργο του Reutier.

Η δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια από άγνωστο λαϊκό ζωγράφο. (Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο).

Συνέχεια από την 18η σελίδα

δεν θα γινόταν το μεγάλο κακό. Εμποδίζεται, όμως, είναι εγκλωβισμένοι. Οι δύο στρατιώτες που επιτηρούν τους Μαυρομιχαλαίους είναι εξαγορασμένοι, όπως και ο Πολιτάρχης Ναυπλίου Π. Χρυσανθόπουλος, ο γνωστός ως Κακλαμάνος.

Την Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου ήταν αποφασισμένη η δολοφονία του. Είχε σταλεί δε η είδηση της δολοφονίας ως τετελεσμένη στην Αθήνα, στη Μάνη, την Πάτρα και αλλού. Ο Αυγουστίνος, όμως, εμπόδισε τον Κυβερνήτη να πάει στην Εκκλησία, γιατί λεγόταν ότι επρόκειτο να τον δολοφονήσουν. Οι δολοφόνοι πήγαν στον Άγιο Σπυρίδωνα και το Σάββατο 26 Σεπτεμβρίου, ημέρα εορτής του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου, για να δείξουν ότι συχνάζουν στην εκκλησία, αλλά δεν πήγε εκείνη την ημέρα ο Κυβερνήτης.

Ας συνεχίσω πάλι αποσπασματικά από τον Σπηλιάδη, την περιγραφή αυτού καθ' εαυτού του εγκλήματος:

«Η αύριον είναι η ημέρα εκείνη, καθ' ην η πατρίς θα αφαιρεθή τον πατέρα της, προδιδομένη εις τους ξένους από τους ολιγαρχικούς και Φαναριώτας, καθ' ην ο μέγας πολί-

της θα δολοφονηθεί από τους ξένους διά χειρών Ελλήνων.

Οι Μαυρομιχάλοι εκοιμώντο ότε εσήμανε ο όρθρος εις την εκκλησίαν, διότι όλην την νύκτα συνευχούντο με τον Αναστάσιον Λόντον και με τον Ανδρέαν Καλαμογδάρτην. Ο Κακλαμάνος υπάγει εις την οικίαν των και τους εξυπνίζει ν' απέλθωσιν εις την εκκλησίαν.

Ο Κωνσταντίνος δεν φαίνεται διατεθειμένος να υπάγη· δεν ήτο ασυμπαθής. Δείχνει τρόπον τινά μεταμέλειαν. Ο Γεώργιος τον ερεθίζει· στέλλει και φέρει ρουμ, πίνουνσι και οι δύο και μεθύουσι, διώχνει ο Γεώργιος την γυναίκα του από την οικίαν του και απέρχεται ευθύς εις ενέδραν με τον Κωνσταντίνον και με τους δύο φύλακας στρατιώτας εις την εκκλησίαν του Αγίου Σπυρίδωνος.

Ο δε Κακλαμάνος περιφέρεται και πίνει 'ρακίην εις τα εργαστήρια, ως αν διά να κατασκοπίσει το λογικόν του και να αποθηριωθή, ώστε να κολυβήση μετ' ολίγον εις τα αίματα των αθώων».

Εναντίον αόπλου

Φθάνουμε τέλος στην ολοκλήρωση του δράματος, εκείνο το μοιραίο

πρωί της 27ης Σεπτεμβρίου:

«Επειδή δε ο Αυγουστίνος δεν τον αφήκε να υπάγη εις την εκκλησίαν την παρελθούσαν Κυριακήν, διά να μην εμποδισθή και σήμερα, εγείρεται πολύ πρωί και δεν φωνάζει ουδέ τον υπηρέτην, κατά το σύνηθες, να τον βοηθήση, να ενδυθή και ενδυεται μόνος του. Εν τοσοούτω, εξυπνήσαντα τον υπηρέτην: «φέρε, τον λέγει να νιφθώ ογλήγορα, μη έλθη πάλι ο Αυγουστίνος και μ' εμποδίσει» και άμα νίψας το πρόσωπόν του, εξήλθεν από τον οίκον με δύο κλητήρας, τον μεν ονομαζόμενον Γεώργιον Κοζώνην, Κρήτα, όστις είναι μονόχειρ, αποκοπείς την ετέρα των χειρών του, καθ' ο πληγωθείς εις το Νεόκαστρον και όστις δεν τον συνώδευσε, ως επί το πλείστον, και σήμερα τον συνώδευσεν εις την εκκλησίαν εκτάκτως, καθότι ησθένει ο έτερος των κλητήρων, τον δε ονομαζόμενον Δημήτριον Λεωνίδαν, Πελοποννήσιον, όστις ών εις εκ των δύο, οι οποίοι εχρημάτισαν πάντοτε κλητήρες εις όλας τας ελληνικάς κυβερνήσεις, δεν είδε ποτέ εις την Ελλάδα τιαύτην σκηνήν και δια τούτο δεν είχε καν γεμάτα, τα οποία έφερε πιστόλια.

Ο Κυβερνήτης, απερχόμενος εις την εκκλησίαν, βλέπει μακρόθεν

τους Μαυρομιχάλας ισταμένους προ της πύλης και κρυφομιλούντας. Παρατηρείται δε βαρυθυμία τις εις το πρόσωπόν του, στρέφεται ειομένων, βλέπει εις τα παράθυρα της οικίας του Ροδίου, αντίκρυ του ιερού βήματος του ναού κειμένης και ακολουθεί βαδίζων προς την πύλην του ναού.

Οι Μαυρομιχάλοι, πλησιάζοντας του Κυβερνήτου, απομακρύνονται ο εις από τον άλλον ολίγον, ώστε δια να εισέλθη ο κυβερνήτης εις τον ναόν, έπρεπε να περάσει ανάμεσον αυτών. Εν ω περνά εμπροσθέν των εισερχόμενος, εκβάλλει τον πylon και τους χαιρετά. Τότε ο Γεώργιος κύπτει εμπρός του ως αν δια να του εγχειρίση αναφοράν, τον καταλαμβάνει αιφνης με την ετέρα των χειρών από τους ώμους, και με την άλλην του εμπήγει το μαχαίριον εις το υπογάστριον και του ανοίγει την ειλεώδη αρτηρίαν, τον πληγώνει θανατηφόρος. Ταυτοχρόνως δ' ο Κωνσταντίνος φέρει την μίαν χείρα εις την κεφαλήν, ως αν δια ν' αντιχαιρετήσει τον αρχηγόν, και με την άλλη, με την οποία εκράτει το πιστόλιον, όπου είχεν ήδη έτοιμον να ρίψει και εκάλυπτε με το αιγυπτιακόν του επανωφόρεμα (βουρνούζι, λεγόμε-

Αριστερά: Ο Νικόλαος Σπηλιάδης έτυχε της αμέριστης εμπιστοσύνης του Καποδίστρια. Ανέλαβε «Γραμματέας της Επικρατείας», θέση ανάλογη με του πρωθυπουργού και κατέλιπε πολύτιμο ιστορικό έργο. Εξησε τα τελευταία του χρόνια παραγκωνισμένος, ενώ υπέστη διώξεις ως φιλοκαποδιστριακός από την αντιβασίλεια. (Φωτ. Π. Χριστόπουλος). Δεξιά: Η είσοδος του ναού του Αγίου Σπυριδώνα στο Ναύπλιο όπου βρήκε τον θάνατο ο Ιωάννης Καποδίστριας, πλάι στην πόρτα εντός πλαισίου διακρίνεται το ίχνος της σφαίρας. (Φωτ. Κ. Βέργας).

νον), άμα του Γεωργίου εμπήξαντος το μαχαίριον εις το υπογάστριον του Κυβερνήτου, σύρει το αυτό πιστόλιον εις τον νοτιαίον του εγκεφάλου και ω συμφορά υπέρ πάσαν συμφοράν... ω δυστυχής Ελλάς... Τον φονεύει. Και ταύτα γίνονται εν ριπή οφθαλμού (...).

Η δολοφονία του Κυβερνήτου διεδόθη ως αστραπή εις την πόλιν και πανταχού ακούονται γοεροί θρήνοι, κοπετοί, κλαυθμοί και οδυρμοί και όλοι οι Έλληνες αναθεματίζουν τους φονείς και παραπονούνται πικρώς εις τον ουρανόν, διότι απώλεσαν τον πατέρα των και τας ελπίδας των (...).

Ο Κυβερνήτης, γράφει αλλού ο Σπηλιάδης, εφάμιλλος του Σωκράτους κατά την ηθικήν, του Θεμιστοκλέους κατά το φιλόπατρι, του Αριστείδου κατά την δικαιοσύνην, άλλος Κόδρος κατά την αυταπάρνησιν, άνθρωπος του Πλουτάρχου μ' όλας τας αρετάς, ενδοξοτάτων πατέρων κατά πάντα άξιος απόγονος (...) ήλθεν εις την πατρίδα του, διά να τη σώση από τον όλεθρον και υπέρ αυτής αγωνιζόμενος ν' αποθάνη.

Μετά αρκετά χρόνια ο πιστός και τίμιος και αφοσιωμένος στη μνήμη του Ιωάννου Καποδίστρια ενός αγίου ίσως της πολιτικής, ο Νικόλαος Σπηλιάδης διερωτάτο αναστενάζοντας:

«Τι θα ήτο η Ελλάς σήμερα, αν ο ανήρ Εκείνος μίαν και μόνην δεκαετηρίδα επρόφθανε να κυβερνήσει αυτήν;».

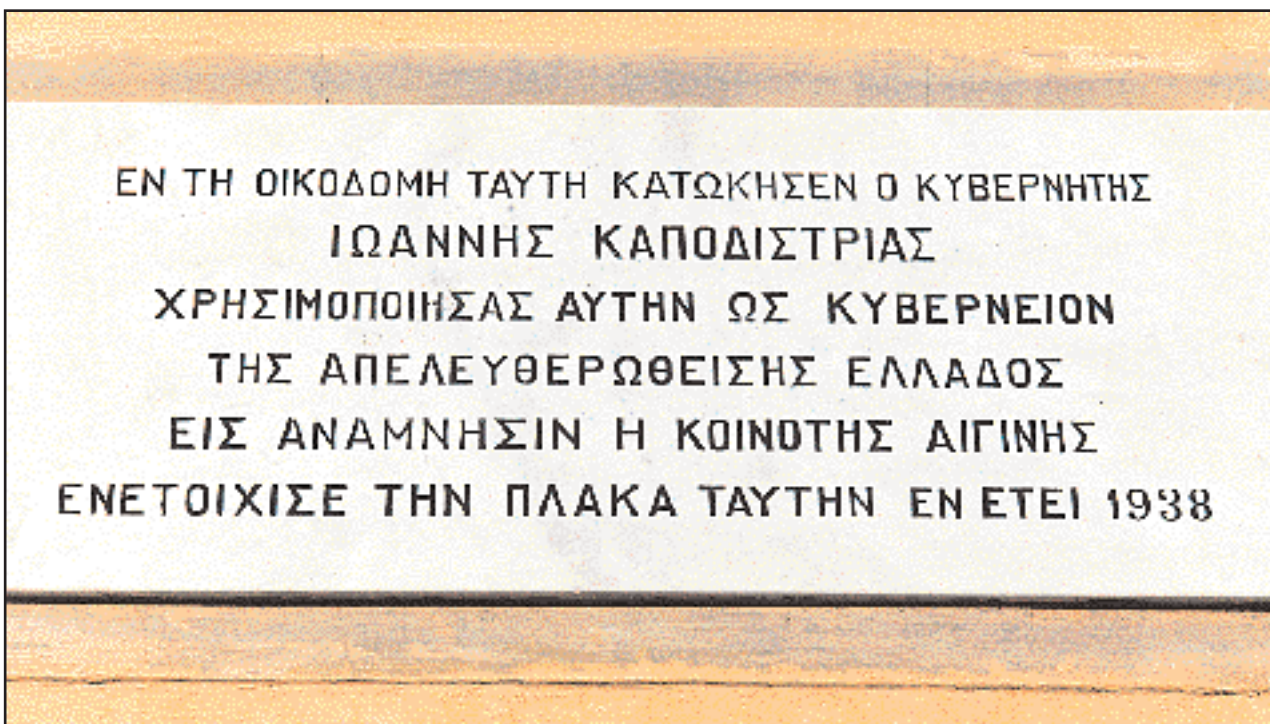
Η οικία του Νικόλαου Σπηλιάδη στο Ναύπλιο. (Φωτ. Π. Χριστόπουλος).

Τα κυβερνητικά κτίρια

Απλές και λιτές οικίες που χρησιμοποιήθηκαν για τη διαμονή του Καποδίστρια

Το κυβερνείο της Αίγινας όπως είναι σήμερα. (Φωτ.: Γ. Μαίλης).

Εντοιχισμένη αναμνηστική πλάκα στην κατοικία του Καποδίστρια στην Αίγινα.

Της **Μάρως Καρδαμίτση-Αδάμη**

Αρχιτέκτονας, επιμ. καθηγ. του Ε.Μ.Π.

ΟΤΑΝ έφθασε στην Ελλάδα ο Ιωάννης Καποδίστριας, διέτρεχε ήδη το 52ο έτος της ζωής του. Γεννημένος στην Κέρκυρα από οικογένεια γραμμένη στο Libro d'oro μεγάλωσε σε αριστοκρατικό περιβάλλον. Τόσο στην πατρική γη όσο και στη Ρωσία αργότερα, όπου υπηρέτησε στην αυλή του τσάρου, αλλά και στα πολλά ταξίδια που έκανε ως μέλος του διπλωματικού σώματος αρχικά και ως υπουργός των Εξωτερικών της Ρωσίας στη συνέχεια, είχε την ευκαιρία να γνωρίσει και να κατοικήσει σημαντικό αριθμό αρχοντικών, μεγάρων και ανακτόρων.

Η Ελλάδα του 1828 δεν είχε τη δυνατότητα να παρέχει παρόμοια ανάκτορα στον κυβερνήτη της.

Στην Αίγινα όπου εγκαθίσταται αρχικά μετά την άφιξή του στην Ελλάδα, ειδική επιτροπή είχε φροντίσει να επισκευασθεί η κατοικία του Αρχι-

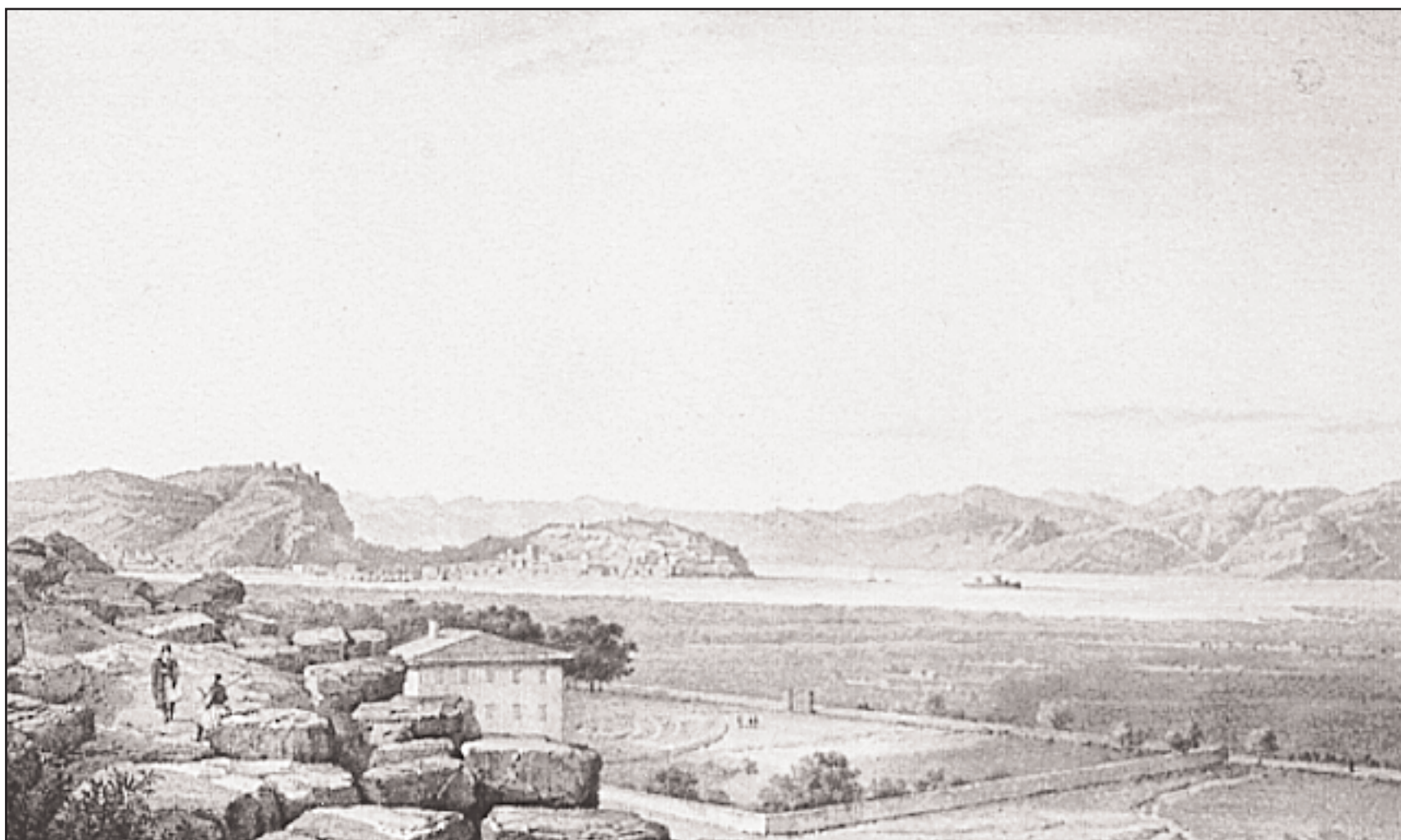
Συνέχεια στην 24η σελίδα

Ο Ιωάννης Καποδίστριας σε χαρακτηριστική λιθογραφία της εποχής.

Η οικία Καποδίστρια στην Κέρκυρα (Μουσείο Μπενάκη).

Εξοχική κατοικία στην Τίρυνθα στην οποία φιλοξενείτο ο κυβερνήτης.

Το Μουσείο του Ιω. Καποδίστρια στην Κέρκυρα.

Συνέχεια από την 22η σελίδα
μανδρίτη Αιγινήτου Γρηγορίου Μοίρα για να χρησιμεύσει ως κατοικία του κυβερνήτη. Την επισκευή ανέλαβε ο Κεφαλλονίτης μηχανικός και φίλος του Καποδίστρια Θ. Βαλλιάνος, που αμέσως μετά την κήρυξη της επανάστασης εγκατέλειψε το σώμα των Ιντζενιέρων (μηχανικών) των σωματοφυλάκων του τσάρου Αλέξανδρου, όπου υπηρετούσε, για να προσφέρει τις υπηρεσίες του στη χώρα του. Δεν γνωρίζουμε ποιες ακριβώς προσθήκες επέφερε ο Βαλλιάνος. Το πιθανότερο είναι να προσέθεσε μερικούς νέους χώρους στον όροφο του κτιρίου, έτσι ώστε να μπορέσει να καλύψει τις νέες ανάγκες που προέκυψαν από την αλλαγή χρήσης του.

Η μελέτη του υπάρχοντος κτιρίου φανερώνει περισσότερες από μία φάσεις κατασκευής, χωρίς όμως να μπορεί κανείς να τις χρονολογήσει με ακρίβεια, πολύ περισσότερο που το κτίριο υπέστη πολλές ακόμα μετατροπές και αλλαγές χρήσης μέχρι να φθάσει στις μέρες μας.

Το κυβερνείο σήμερα είναι ένα μεγάλο διώροφο αιγινήτικο αρχοντικό σε σχήμα Γ που καλύπτεται με κεραμοσκεπή. Το ισόγειο αποτελείται από 9 μικρούς χώρους, που όλοι επικοινωνούν μεταξύ τους. Τέσσερις εισόδοι, δύο από την αυλή, μία από την οδό Κυβερνείου και μία από το χώρο της πύλης εισόδου φέρνουν στο εσωτερικό του. Μια μαρμαρίνη εξωτερική σκάλα οδηγεί στον όροφο όπου σύμφωνα με την παράδοση βρισκόταν η κατοικία του κυβερνήτη. Εδώ οι χώροι είναι μεγαλύτεροι. Τέσσερα μεγάλα δωμάτια και ένα χολ εισόδου αποτελούν τη διαρρύθμιση του ορόφου. Είναι δύσκολο σήμερα, έπειτα από τις πολλές αλλαγές χρήσης που έχει υποστεί το κτίριο στο πέρασμα του χρόνου, να αναγνωρίσει κανείς τις χρήσεις των χώρων κατά την καποδιστριακή περίοδο κι ακόμα δυσκολότερο να μιλήσει με ασφάλεια για τις προσθήκες του Βαλλιάνου.

Το δεύτερο κτίριο που χρησίμευσε για κατοικία του Καποδίστρια στην Ελλάδα είναι το Παλατάκι του Ναυπλίου. Μετά τη μεταφορά της κυβέρ-

νησης στο Ναύπλιο, ο Καποδίστριας εγκαθίσταται αρχικά στην οικία Ξένου, ένα απλό σπίτι στη μέση του μεγάλου δρόμου (σημερ. Βασ. Κων/νου), ενώ ο Θ. Βαλλιάνος έχει επιφορτιστεί από τη Δημογεροντία να βρει και να επιδιορθώσει ένα άλλο κτίριο κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί ως κυβερνείο. Το κτίριο βρέθηκε. Πρόκειται για το σπίτι του Τούρκου Ισίδε αγά Μασκόβ Χουσεϊν Ογλού «γέννημα και θρέμμα» Ναυπλιώτη που αγοράστηκε κατά την αποχώρηση των Τούρκων από την πόλη, μαζί με τον περιβάλλοντα χώρο, από τον Πανούτσο Νοταρά. Το ακίνητο πουλήθηκε εν συνεχεία από τον Νοταρά στην κυβέρνηση για να χρησιμεύσει ως κυβερνείο. Το 1829 άρχισαν οι εργασίες επιδιόρθωσης και μετατροπής του με επιβλέποντα αρχιτέκτονα τον Ιταλό Πασκουάλε Ιππολίτι.

Στις αρχές του 1830 το κτίριο είναι έτοιμο και ο Καποδίστριας εγκαταλείπει την οικία Ξένου για να εγκατασταθεί οριστικά σ' αυτό.

Στα Γενικά Αρχεία του Κράτους εντοπίστηκε το «Κατάστιχον των εξόδων της Κατασκευής του Παλατιού». Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό τεκμήριο όπου ο στρατηγός Πίζας έχει σημειώσει σχολαστικά και με κάθε λεπτομέρεια τα της κατασκευής του κυβερνείου, αρχίζοντας από το «Δώρον των μαστόρων που άνοιξαν τα θεμέλια», μέχρι τον τελικό συνοπτικό λογαριασμό της κατασκευής που στοίχισε 101.110,10 γρόσια.

Η κάτοψη του κυβερνείου σύμφωνα με τα πολεοδομικά του Ναυπλίου των Βούλγαρη και Stademan του 1828 και 1834 είχε σχήμα τραπέζιου (9X30 περίπου) με τη μεγάλη του πλευρά προς την πλατεία Τριών Ναυάρχων.

Το κτίριο κήκε 100 χρόνια ακριβώς μετά την ανέγερσή του, τον Οκτώβριο του 1929. Μαζί του κή-

καν τα αρχεία του Καποδίστρια, τα οποία εφυλάσσοντο στα γραφεία της νομαρχίας που στεγαζόταν εκεί από το 1884.

Το κυβερνείο του Ναυπλίου αποτελεί πρώιμο παράδειγμα νεοκλασικού ρυθμού. Η όψη του είναι οργανωμένη σε τρία τμήματα. Το κεντρικό σε ελαφρά προεξοχή ως προς το υπόλοιπο κτίριο, τονίζεται με τον εξώστη του ορόφου και την κεντρική πύλη που προαναφέραμε. Σαφής είναι επίσης η οριζόντια διαίρεση της σύνθεσης σε τρία τμήματα, βάση, μεσαίο και στέψη. Ανάλογη θα πρέπει να ήταν και η εσωτερική διάταξη των χώρων του για τους οποίους δυστυχώς ελάχιστα στοιχεία έχουμε. Οι περιγραφές των Michaud, Pos, Lacour και άλλων ξένων και Ελλήνων που το επισκέφθηκαν συμφωνούν όλες στο ότι επρόκειτο «για ένα μικρό και απλό κτίριο, λιτότατα επιπλωμένο».

Παρά τη λιτότητά του, όμως, η τοποθέτησή του στον κεντρικό άξονα της Πλατείας Τριών Ναυάρχων, της καινούργιας νεοκλασικής πλατείας του Ναυπλίου που σχεδίασε ο Σταμάτης Βούλγαρης, προσδίδει στο κτίριο κύρος και βαρύτητα.

Την ίδια περίπου περίοδο, το φθινόπωρο του 1829, ο προσωρινός διοικητής Πόρου Κων/νος Αξιώτης εξουσιοδοτείται από την κυβέρνηση να βρει το κατάλληλο οίκημα που θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως κατοικία του Καποδίστρια στο νησί. Ο Αξιώτης επιλέγει την οικία του Αλέξανδρου Κολοκουβάρου και υπογράφει το σχετικό συμβόλαιο. Γίνονται οι σχετικές επισκευές και τον Νοέμβριο του 1829 το κτίριο είναι έτοιμο να δεχθεί τον κυβερνήτη.

Στον Πόρο την περίοδο αυτή βρισκόταν ο Ολλανδός βαρόνος Κάρολος Schumbourg, μηχανικός του ρωσικού στρατού και εξ αγχιστείας

Η οικία όπου διέμενε ο κυβερνήτης κατά τις επισκέψεις του στον Πόρο.

Το γραφείο του Ιωάννη Καποδίστρια, όπως εκτίθεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο μαζί με την καρέκλα του και επί της οποίας υπάρχει πινακίδα όπου αναγράφεται: «Πρώτος θρόνος επί του οποίου εκάθησε κατά πρώτον ο φθάσας εν Ναυπλίω η Α.Ε. ο κυβερνήτης της Ελλάδος Ι.Α. Καποδίστριας εν μηνί Ιανουαρίου τη 8 εν έτει 1828».

συγγενής του Καποδίστρια, ο οποίος πιθανότατα ανέλαβε τις εργασίες μετατροπής της οικίας Κολοκούβαρου.

Μια απλή πλάκα υποδηλώνει σήμερα το κτίσμα που χρησιμοποιήθηκε ως κυβερνείο. Οι πολλές μετατροπές που έχει υποστεί στα χρόνια που πέρασαν δεν επιτρέπουν μια γρήγορη αναγνώριση των προσθηκών που έγιναν επί Καποδίστρια, πολύ περισσότερο που το κτίριο συνεχίζει να χρησιμοποιείται. Πρόκειται για ένα δώροφο ποιητικό αρχοντικό που βλέπει στο λιμάνι, με ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά στοιχεία στο εσωτερικό του.

Η απόφαση της ενοικίασης προσωπικής κατοικίας στον Πόρο μετά τα κυβερνεία της Αίγινας και του Ναυπλίου ίσως να επηρεάστηκε και από τη δύσκολη κατάσταση που επικρατούσε στις σχέσεις του Καποδίστρια με τους πλούσιους και ισχυρούς πλοιοκτήτες της Υδρας.

Από τα τρία κτίρια που χρησιμοποιήθηκαν για κυβερνεία - ανάκτορα, το περισσότερο αξιόλογο ήταν το κυβερνείο του Ναυπλίου.

Τόσο το κυβερνείο της Αίγινας όσο και το παλάτιον του Πόρου δεν μπορούν βέβαια να αποτελέσουν δείγματα αρχιτεκτονικής διοικητικού κτιρίου ή μεγάρου. Και τα δύο,

Ρολόι και δακτυλίδι, δώρα του Ιωάννη Καποδίστρια στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο).

Συνέχεια στην 26η σελίδα

Εικόνα καθημερινής ζωής στην Αίγινα την εποχή της αφίξεως του Καποδίστρια. Στο βάθος, η πόλη της Αίγινας και το λιμάνι. (Λιθογραφία από έργο του Κρατσαίζεν, συλλογή ΜΙΕΤ).

Το κυβερνητικό μέγαρο στο Ναύπλιο.

Συνέχεια από την 25η σελίδα

άλλωστε, προϋπήρχαν και διασκευάστηκαν, βιαστικά μάλιστα, για να καλύψουν προσωρινά τις ανάγκες της διοίκησης, από ικανούς μεν μηχανικούς, αλλά οπωσδήποτε στρατιωτικούς μηχανικούς.

Αντίθετα το παλατάκι του Ναυπλίου τοποθετημένο στον άξονα μιας σημαντικής πλατείας, σύμφωνα με τα πρόσωπα της παλατιανής αρχιτεκτονικής, είναι το μόνο που σχεδιάστηκε και χτίστηκε εξ αρχής για κυβερνείο. Η λιτότητά του είναι χαρακτηριστικό δείγμα της πολιτικής του Καποδίστρια, όμως, με μεγάλη σαφήνεια περιγράφεται σε επιστολή του προς τον κόμητα Λομβέρδο.

«Οχι, δεν είναι αλήθεια ότι γίνομαι απρόσιτος εις τους κατοίκους και εις τα επίσημα υποκείμενα περίων λέγετε. Το δωμάτιόν μου είναι ανοικτόν από πρωίας μέχρι εσπέρας εις πάντας. Αλλ, ούτε όμως υπερασμενίζω ουδένα, ούτε γεύματα δίδω, ούτε όμως ποιώ ουδέν των όσα κολακεύουσι ματαιότητας και ορέξεις τινάς παντάπασιν αλλοτρίας του ήθους μου».

Η Ρωξάνδρα Στούρτζα

Γνωρίστηκε με τον Καποδίστρια στη Ρωσία και ανάμεσά τους αναπτύχθηκε μία ειλικρινής και τρυφερή σχέση

Της **Ελένης Κούκκου**

Καθηγήτριας Παν/μίου Αθηνών

ΣΥΝΑΝΤΗΘΗΚΑΝ για πρώτη φορά τον Φεβρουάριο του 1809. Δεν είχε περάσει ούτε ένας μήνας από την άφιξη του Καποδίστρια στην Αγία Πετρούπολη, μετά την επίσημη πρόσκληση που είχε λάβει από τον Τσάρο Αλέξανδρο στην Κέρκυρα, το Μάιο του 1808. Ο Καποδίστριας ανέλαβε αμέσως υπηρεσία στο υπουργείο των Εξωτερικών και είχε συχνές ευκαιρίες να παρευρίσκεται σε δεξιώσεις και τελετές της αυτοκρατορικής Αυλής. Εκεί γνωρίστηκαν.

Η Ρωξάνδρα, 10 χρόνια νεώτερη από τον Καποδίστρια, ήταν ήδη Κυρία επί των τιμών της Γερμανίδας αυτοκράτειρας της Ρωσίας Ελισάβετ. Ο πατέρας της Σκαρλάτος Στούρτζας καταγόταν από πάμπλουτη ευγενή οικογένεια, που ήταν εγκατεστημένη στη Μολδαβία. Η μητέρα της ήταν πριγκίπισσα, κόρη του Έλληνα πρίγκιπα Κωνσταντίνου Μουρούζη. Μετά τη συνθήκη του Ιασίου το 1792 και έπειτα από πρόσκληση της Αικατερίνης Β', η οικογένεια Στούρτζα εγκαταστάθηκε οριστικά στην Πετρούπολη και κατοίκησε σ' ένα μεγάλο πύργο ιδιόκτητο στα περίχωρα της πόλης. Ο φιλόξενος πύργος τους έγινε κέντρο συγκεντρώσεων πολλών σοφών και ευγενών της εποχής και κυρίως Ελλήνων. Το 1801 χωρίς να εγκαταλείψουν τον πύργο τους η οικογένεια Στούρτζα μετακόμισε στην Πετρούπολη, προκειμένου να δώσουν στα πέντε παιδιά τους περισσότερες ευκαιρίες για μόρφωση και συμμετοχή στις εκδηλώσεις της ρωσικής αυτοκρατορίας.

Πρώτη εντύπωση

Στα επίσημα δείπνα που έδινε η οικογένεια Στούρτζα, δύο φορές την εβδομάδα στο αρχοντικό της, απαραίτητοι προσκεκλημένοι ήταν και ο κόμης Ιωάννης Καποδίστριας και ο πρίγκιπας Αλέξανδρος Υψηλάντης, που ήταν και συγγενής τους. Όταν πολύ αργότερα η Ρωξάνδρα θα γράψει τα απομνημονεύματά της, θα περιγράψει την εντύπωση που της προκάλούσε ο Καποδίστριας, «ο τόσο σημαντικός για την ιστορία και για τη δική μου ζωή», γράφει:

«...Ο κόμης Καποδίστριας είχε θυσιάσει τα ωραιότερα χρόνια της νιότης του στο ωραίο όνειρο και στην ελπίδα της απελευθέρωσης του ελληνικού έθνους...». Όταν με μια μονοκοντυλιά η συνθήκη του Τιλσίλ του 1807 κατάργησε την «Δημοκρατία των Ιονίων Νήσων», στην ελευθερία της οποίας είχε τόσο πολύ συμβάλει και αυτός, ο Καποδίστριας έφυγε από τον τόπο του δράματος και αποδέχτηκε την πρόταση του Τσάρου να υπηρετήσει στο υπουργείο των Εξωτερικών.

Συνέχεια στην 28η σελίδα

Προσωπογραφία του Ι. Καποδίστρια που βρίσκεται στην αίθουσα του Βατερλό στον Πύργο του Ουίνδσορ. Ο πίνακας φιλοτεχνήθηκε στη Βιέννη από τον Αγγλο ζωγράφο Τόμας Λόρενς.

Συνέχεια από την 27η σελίδα

Και η Ρωξάνδρα Στούρτζα συνεχίζει: «Ο κόμης Καποδίστριας ανήκε στους σπάνιους ανθρώπους που η γνωριμία τους αφήνει εποχή και σφραγίζει τη ζωή εκείνων που τον συναναστρέφονταν, χωρίς να τον συνδέσουμε με το ιστορικό του μεγαλείου. Η ωραία του μορφή με τη σφραγίδα της μεγαλοφυΐας, θα έπρεπε να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης για τους ζωγράφους και τους φυσιογνωμιστές. Το διαυγές πνεύμα του, γόνιμο και οξύ, συλλαμβάνει σε βάθος οτιδήποτε τον απασχολεί και δίνει στο αντικείμενο των σκέψεων και των προβληματισμών του νέα και ουσιαστική μορφή. Όπως ο καλλιτέχνης που εργάζεται για τις μελλοντικές γενιές και οι δημιουργικές ανησυχίες του Καποδίστρια του απορροφούσαν όλες του τις σκέψεις και όλα τα άλλα γύρω του αποτελούσαν απλώς το «φόντο» του πίνακα. Αυτό με πλήγωνε μερικές φορές. Όταν όμως τα ξανασκεφτόμουν του το συγχωρούσα, γιατί συνδεόταν με τη σπάνια ανωτερότητα του πνεύματός του. Ποιος θα τολμούσε να κατηγορήσει το Μιχαήλ Αγγελο από έλλειψη ευαισθησίας, όταν χάραζε τα σχέδια του ναού του αγίου Πέτρου; Και πώς θα μπορούσα να κατηγορήσω τον Καποδίστρια, που ζούσε στον δικό του κόσμο, που χάραζε το μέλλον της Ευρώπης και της πατρίδας του;».

Ανάμεσα στις γραμμές που άφηνε να χαράσσονται επάνω στο χαρτί, ο αναγνώστης διαισθάνεται ότι η Ρωξάνδρα είχε ήδη συναισθηματικά σαγηνευτεί από τη γνωριμία του Καποδίστρια, που συχνά περνούσε τα Σαββατοκύριακά του ανάμεσα στην οικογένειά της. Όπως όμως θα φανεί και από τις μετέπειτα επιστολές του Καποδίστρια προς τη Ρωξάνδρα τα ίδια συναισθήματα κυριαρχούσαν και στη δική του καρδιά. Εκείνα όμως τα τρία χρόνια 1809-1811 δεν της εκδήλωσε τίποτα περισσότερο από μια θερμή, τρυφερή και ειλικρινή φιλία και βαθιά εκτίμηση προς την ανώτερη προσωπικότητά της και την απίθανη μόρφωσή της για μια γυναίκα εκείνης της εποχής.

Οικονομικό πρόβλημα

Τους λόγους θα τους αναφέρει ο Καποδίστριας σε επιστολές του προς τον πατέρα του Αντώνιο, που τον πίεζε να προχωρήσει σε γάμο. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα των 3 περίπου χρόνων που έμεινε στην Πετρούπολη, δεν ήταν καθόλου ευχαριστημένος από τη θέση που κατείχε, παρ' ότι όλοι και στο υπουργείο και στην Αυλή του Τσάρου τον περιέβαλαν με ξεχωριστή αγάπη και εκτίμηση. Ο μισθός του ήταν πολύ μικρός: «Σήμερα δεν δύναμαι να ζήσω μόνος... πώς θα δυνηθώ να ζήσω συντροφευμένος;», έγραφε.

Το φθινόπωρο του 1811 επιτέλους διορίστηκε στην πρεσβεία της Βιέννης. Σταθμός για τη ζωή του. Η άνοδος του στον ευρωπαϊκό διπλωματικό ορίζοντα ήταν απίστευτα θεαματική. Με την αξία του. Το 1813 ο Τσάρος του αναθέτει την τότε πιο δύσκολη διπλωματική υπόθεση:

Την ενοποίηση της Ελβετίας.

Η αναχώρησή του από την Πε-

Η προτομή της Ρωξάνδρας Στούρτζα που ευρίσκεται στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. (Φωτ.: Ι. Μπαρδόπουλος).

τρούπολη γέμισε με απέραντη λύπη τη Ρωξάνδρα: «Μας αποχαιρέτησε με μια βαθιά συγκίνηση, που φανέρωνε το πόσο είχε συνδεθεί μαζί μας. Η αναχώρησή του άφησε στη ψυχή μου αγεφύρωτο κενό».

Το 1814 ο Καποδίστριας είχε καταγράψει μια μεγάλη διπλωματική νίκη. Είχε ενοποιήσει την Ελβετία και της είχε δώσει τα σχέδια για το πρώτο σύνταγμά της. Ο Τσάρος τον γέμισε με τιμές και διακρίσεις. Και οι άλλοι βασιλείς και αυτοκράτορες της Ευρώπης. Οι αμοιβές ήταν απίθανα υψηλές.

Και τότε αρχίζει να αλληλογραφεί με τη Ρωξάνδρα. Το πρώτο του γράμμα, που μας είναι γνωστό, το έστειλε από τη Ζυρίχη στις 4/16 Φεβρουαρίου 1814. Πρέπει όμως να είχαν προηγηθεί και άλλα. Απαντούσε σε δικό της «αγαπημένο γράμμα». Το έλαβε όταν έπρεπε να αναχωρήσει από τη Ζυρίχη προκειμένου να συναντήσει τον Αλέξανδρο. Εκφράζει τη λύπη του: «...δυστυχώς δε μπορώ να σας απαντήσω διά μακρών κατά την καρδιά μου. Η ελπίδα όμως του να σας γράψω μακρά επιστολή ή να σας ξανα συναντήσω αποτελεί τη μεγαλύτε-

ρα ευτυχία του ταξιδιού μου...».

Το μοιραίο ταξίδι

Και σε κάποια άλλη: «...πόσο θα ήμουν ευτυχής να ευρεθώ πάλι ανάμεσα στην αγαπητή μου οικογένειά σας... και να σας έβλεπα να κάθεσθε εκεί στη θέση σας, όπως τότε στο Βουκουρέστι...». Ελπίζοντας να τη συναντήσει στη Βιέννη, όπως του έγραψε, της γράφει: «...αισθάνομαι αληθινή χαρά, όταν αναλογίζομαι ότι θα μπορέσω να έχω την ευτυχία να ευρεθώ εκεί όπου θα βρίσκεσθε και

Εσωτερικοί χώροι της θερινής κατοικίας της οικογενείας Καποδίστρια στην Κουκουρίτσα της Κέρκυρας. Ο Ιωάννης Καποδίστριας αναπολούσε πάντα με νοσταλγία το σπίτι αυτό. Σήμερα λειτουργεί ως Μουσείο.

σεις...». Εχω πάντοτε κατά νουν και με τη γλυκύτερη ψυχική ηδονή το σχέδιο για ένα ταξίδι στην Καρλσρούη, όπου θα σας συναντήσω... Η ιδέα αυτή ήταν ο πιο ευχάριστος σύντροφός μου κατά το ταξίδι μου από τη Ζυρίχη στο Γενικό Αρχηγείο... Μου φαίνεται ότι ήδη βρίσκομαι ανάμεσά σας, ότι σας ομιλώ και σας διηγούμαι ανέκδοτα άγνωστα σε όλον τον κόσμο. Εσείς δε, ευρίσκεσθε εκεί κοντά μου και με ακούετε...».

Και μια ακόμα φράση από τις πολλές που υπάρχουν στις επιστολές του: «...η μητέρα σας με διαβεβαίωνε κάποτε, ότι ποτέ δεν πρέπει να διανοείται κανένας υπέρ το δέον για τα ευχάριστα γεγονότα, τα οποία η φαντασία μας οδηγούμενη από την καρδιά μας, αρέσκει να προβλέπει και να περιμένει... Η κυρία Στούρτζα ισχυρίζεται ότι τα γεγονότα αυτά ουδέποτε σχεδόν πραγματοποιούνται. Η μεγάλη υπόληψη και ο σεβασμός που τρέφω προς τις παρατηρήσεις της Κυρίας Μητέρας σας, ευρίσκονται τη φορά αυτή –και για πρώτη φορά– σε τελεία αντίφαση προς τους πόθους μου τους οποίους τρέφω... το να μάθω ότι ευρίσκεσθε καθ' οδόν προς την Βιέννη, όπου θα σας συναντήσω...».

Παρόμοιες φράσεις και άλλες πιο

τρυφερές υπάρχουν σε όλες σχεδόν τις επιστολές του.

Κύρια θέματα όμως ήταν τα δύσκολα διπλωματικά ζητήματα της Ευρώπης, οι υψηλές συναντήσεις του με όλους τους τότε ισχυρούς της γης, η αγωνία του για την τύχη των Επτανήσιων και της σκλαβωμένης Ελλάδος, της πατρίδος του, οι αγώνες και οι προσδοκίες του, η μόρφωση των Ελληνοπαίδων. Την έκρινε άξια –και ήταν– να της εμπιστευτεί σοβαρότατα διπλωματικά θέματα και να ζητεί τη γνώμη της. Της έγραφε ακόμα ότι κρατούσε ένα ιδιαίτερο ημερολόγιο αποκλειστικά για κεινήν, όπου έγραφε όλα εκείνα που ήθελε να της πει και δεν μπορούσε να της γράψει στα γράμματά του. Λαχταρούσε να της το δώσει ιδιοχείρως.

Οι επιστολές της Ρωξάνδρας προς τον Καποδίστρια δεν διασώθηκαν. Διασώθηκε όμως το ημερολόγιο της το εκδιδόμενο και το ανέκδοτο.

Συναντήθηκαν τελικά στη Βιέννη, το φθινόπωρο του 1814. Και εκεί παραμόνευε και για τους δύο η τραγωδία και ο πόνος. Που βάσταξαν όσο και η ζωή τους.

Η μητέρα Στούρτζα είχε σωστά προμαντεύσει...

Σημείωση: Αποσπάσματα από τη βιογραφική μελέτη που πρόκειται να εκδοθεί.

Το υψηλό του ήθος

Η λιτή ζωή και η αφιλοκερδής στάση κατά την άσκηση των κυβερνητικών του καθηκόντων

Της **Ελένης Κούκκου**

Καθηγήτριας Παν/μίου Αθηνών

Ο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ και όταν ήταν υπουργός των Εξωτερικών της Ρωσίας και μεσουρανούσε στην ευρωπαϊκή διπλωματία, αλλά και στη διεθνή –εφόσον είχε επί χρόνια ασχοληθεί και με τις πολιτείες της Αμερικής και με την Περσία και με άλλες ασιατικές χώρες– έστελνε συνεχώς στην αγωνιζόμενη Ελλάδα πολεμοφόδια και τρόφιμα και σπούδαζε με δικές του δαπάνες πολλούς Ελληνόπαιδες στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια για να προετοιμάζει τους μορφωμένους επιστήμονες σε όλους τους κλάδους που θα επάνδρωναν τις διάφορες υπηρεσίες του ελληνικού κράτους μόλις θα ελευθερωνόταν από την τουρκική καταδυνάστευση.

Όταν το 1822 υπέβαλε την παραίτησή του από το υπουργείο, ο τσάρος Αλέξανδρος δεν τη δέχθηκε και του έδωσε άδεια επ' αόριστον με όλα όμως τα προνόμια του αξιώματός του, εφόσον τυπικά το διετηρούσε. Στη Γενεύη που εγκαταστάθηκε, έπρεπε να κατοικήσει σε «ένα μέγαρο, να έχει τέσσερις άμαξες και ικανόν υπηρετικόν προσωπικόν». Ο Καποδίστριας κατοικούσε «δύο πτωχικά δωμάτια στην Rue De L' Hotel, είχε μόνο μια άμαξα και έναν υπηρέτη». Όταν οι πάντες, διπλωμάτες, αριστοκράτες και απλοί άνθρωποι τον ρωτούσαν κατάπληκτοι εκείνος απαντούσε:

«Όταν αφού εκτύπησα πρώτον τας θύρας των μεγάρων των πλουσίων ηναγκάσθην κατόπιν να κτυπήσω και τας θύρας των πτωχών ζητώντας τον οβολόν τους προκειμένου να στείλω τρόφιμα και πολεμοφόδια εις τον αγωνιζόμενον ελληνικόν λαόν έπρεπε να ημπορώ να τους λέγω: Εδώσα πρώτος εγώ τα πάντα. Κανόνισα να μη εξοδεύσω διά τον εαυτόν μου και διά τον υπηρέτην μου περισσότερα από 60 φράγκα τον μήνα. Ολον τον άλλον μισθόν μου τον στέλνω στην Ελλάδα...».

Παράδειγμα λιτότητας

Όταν έφθασε στην Ελλάδα ως κυβερνήτης του ελληνικού κράτους προσφέρθηκαν να του δώσουν ανάλογο οίκημα ως κατοικία. Ο Καποδίστριας δεν το δέχτηκε. Ηθελε να ζει απλά συμμεριζόμενος την κατάσταση που επικρατούσε τότε στη χώρα. Με δικά του έξοδα διόρθωσαν απλές οικίες στην Αίγινα και στον Πόρο, «χωρίς καμιά επιβάρυνση των ιδιοκτητών». Εδώσε εντολή να μην ανοίξουν τις αποσκευές που έφερε από τη Γενεύη και επίπλωσε το σπίτι που έμενε με σιδηράν κλίνην και ξύλινον τραπέζιον». Και αυτός ο αντικαποδιστριακός Γερμανός ιστορικός Μέντελσον - Μπαρτόλντι, όταν επισκέφτηκε τον Καποδίστρια έγραψε: «Ο μόνος στολισμός του κυβερνητικού... “μεγάρου” είναι ο λαμπρός ή-

Οι αγροτικές, σήμερα, φυλακές της Τίρυνθας κατασκευάσθηκαν επί Καποδίστρια ως Γεωργική Σχολή. (Φωτ.: Κ. Βέργας)

Οι στρατώνες του Αργους. Κατασκευάσθηκαν κατά την περίοδο του Καποδίστρια και φέρουν το όνομά του. (Φωτ.: Κ. Βέργας)

λιος της Ελλάδας και η λατρεία των Ελλήνων με την οποία δικαίως τον περιβάλλουν».

Όλα τα επίσημα ενδύματα δεν τα φόρεσε ποτέ. Ο γραμματέας του Νικόλαος Δραγούμης, διηγείται το περιστατικό που συνέβη κατά την πρώ-

τη περιοδεία που έκανε στην Κόρινθο, αμέσως μετά την άφιξή του.

Της όλης κυβερνητικής πομπής προηγείτο ο ταχυδρομικός διανομέας Καρδαράς, που ήταν ενδεδυμένος με βελούδινο χρυσοκέντητον σεγκούνι. Ακολουθούσε έφιππος ο

Κυβερνήτης, ντυμένος απλούστατα και κάτισχνος από την ταλαιπωρία και την κακή διατροφή. Ο λαός που είχε παραταχθεί αυθόρμητα, νομίζοντας ότι ο Κυβερνήτης του ήταν ο λαμπροφορεμένος διανομέας, τον χειροκροτούσε με αμέτρητες εκδη-

λώσεις αγάπης. Στην αρχή όλοι διασκέδασαν. Ο Κολοκοτρώνης, όμως, δεν το άντεξε. Πλησίασε τον Καποδίστρια και του είπε ότι ο λαός έπρεπε να γνωρίσει τον Κυβερνήτη του.

— Και τι θέλεις να κάμνω, Θεοδωράκη; απήντησε ο Καποδίστριας.

— Η υπερεξοχότης σου να ενδυθεί την κυβερνητική του στολή.

Και ο Δραγούμης προσθέτει: «Οδήγησαν τον Κυβερνήτη εις τι παρακείμενον χάνιον και τον ηνάγκασαν να ενδυθεί την στολή ήτις ουδαμώς διέφερεν της των διασονόμων της αντιβασιλείας!...».

Ο γιατρός του, βλέποντάς τον τόσο καταβεβλημένο από τους αδιάκοπους μόχθους και αγώνες, του συνέστησεν αυστηρά ότι έπρεπε να βελτιώσει την τροφήν του. Και ο Καποδίστριας απάντησε:

«Ουδέποτε θα επιτρέψω στον εαυτόν μου βελτίωση της τροφής, παρά μόνον τότε όταν θα είμαι βέβαιος ότι δεν υπάρχει ούτε ένα Ελληνόπουλο που να πεινάει!...».

Ο Μακρυγιάννης βεβαιώνει ότι ο κυβερνήτης «έτρωγε μια κότα τέσσερις ημέρες...».

Αρνηση μισθού

Το Πανελλήνιο και η Γερουσία δύο φορές ψήφισαν τον μισθό που έπρεπε να δίνεται στον Κυβερνήτη. Και τις δύο φορές ο Καποδίστριας αρνήθηκε να δεχθεί μισθό.

«...Είμαι ευτυχής διότι ηδυνήθηνα να προσφέρω... διά την εθνικήν ανεξαρτησίαν και ελευθερίαν, δι' αυτό το τόσο θεάρεστον έργον, τα λείψανα της μετρίας καταστάσεώς μου εις το θυσιαστήριον της πατρίδας... Διά τον αυτόν τούτον λόγον θέλη αποφεύγει και ήδη να δεχθή την προσδιοριζόμενην ποσότητα διά τα έξοδα του αρχηγού της Επικρατείας, απεχόμενος, εν όσω τα ιδιαίτερα μου χρηματικά μέσα που εξαρκούν από το να εγγίσω μέχρι και οβολού τα δημόσια χρήματα προς την ιδίαν μου χρήσιν... Αποστρέφομαι το να προμηθεύω εις τον εαυτόν μου τας αναπαύσεις του βίου, αι οποίαι προϋποθέτουν την ευπορίαν, ενώ ευρισκόμεθα εις το μέσον ερειπίων περικυκλωμένοι από πλήθος ολόκληρον ανθρώπων βυθισμένων εις την εσχάτην αμηχανίαν... Ελπίζω ότι όσοι εξ υμών συμμετάσχουν εις την κυβέρνησιν θέλουν γνωρίσει μεθ' εμού ότι εις τας παρούσας περιπτώσεις, όσοι ευρίσκονται εις δημόσια υπουργήματα δεν είναι δυνατό να λαμβάνουν μισθούς αναλόγους με τον βαθμό του υψηλού υπουργήματός των και με τας εκδουλεύσεις των, αλλ' ότι οι μισθοί ούτοι πρέπει να αναλογούν ακριβώς με τα χρηματικά μέσα, τα οποία έχει η κυβέρνησις εις την εξουσίαν της». (Ο Καποδίστριας προς την Δ' Εθνικήν Συνέλευση, Αργος 4 Αυγούστου 1829).

Αυτό το συγκλονιστικό μήνυμα αυτού του Μεγάλου Ηγέτου και Ανθρώπου δεν του έπρεπε άραγε να αναρτηθεί μέσα στο ελληνικό Κοινοβούλιο;...

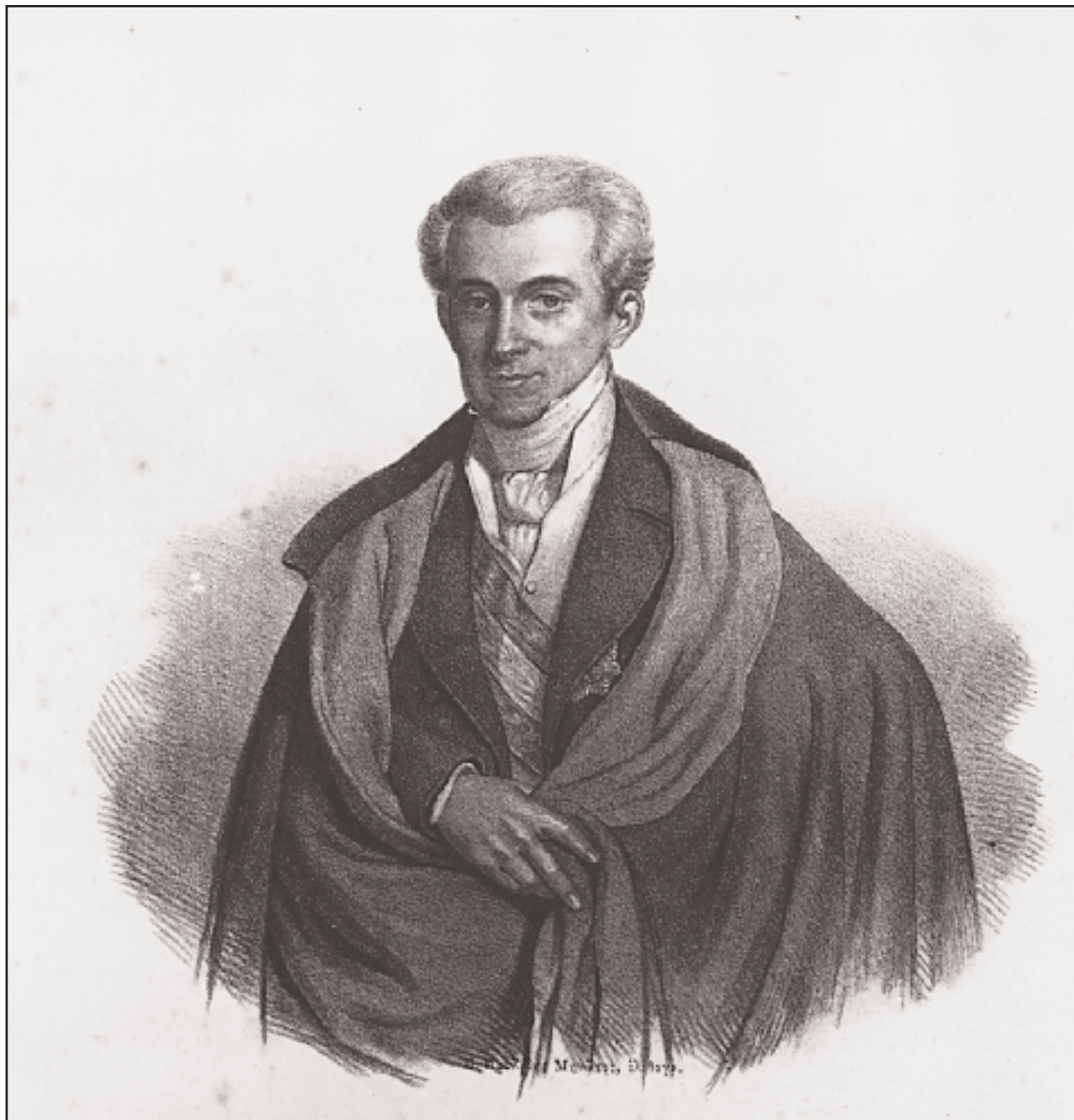
Ευχαριστούμε το **Εθνικό Ιστορικό Μουσείο**, το **Μουσείο Μπενάκη**, το **Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης** και τον κ. **Γιάννη Μαίλη** για το φωτογραφικό υλικό που μας παραχώρησαν.

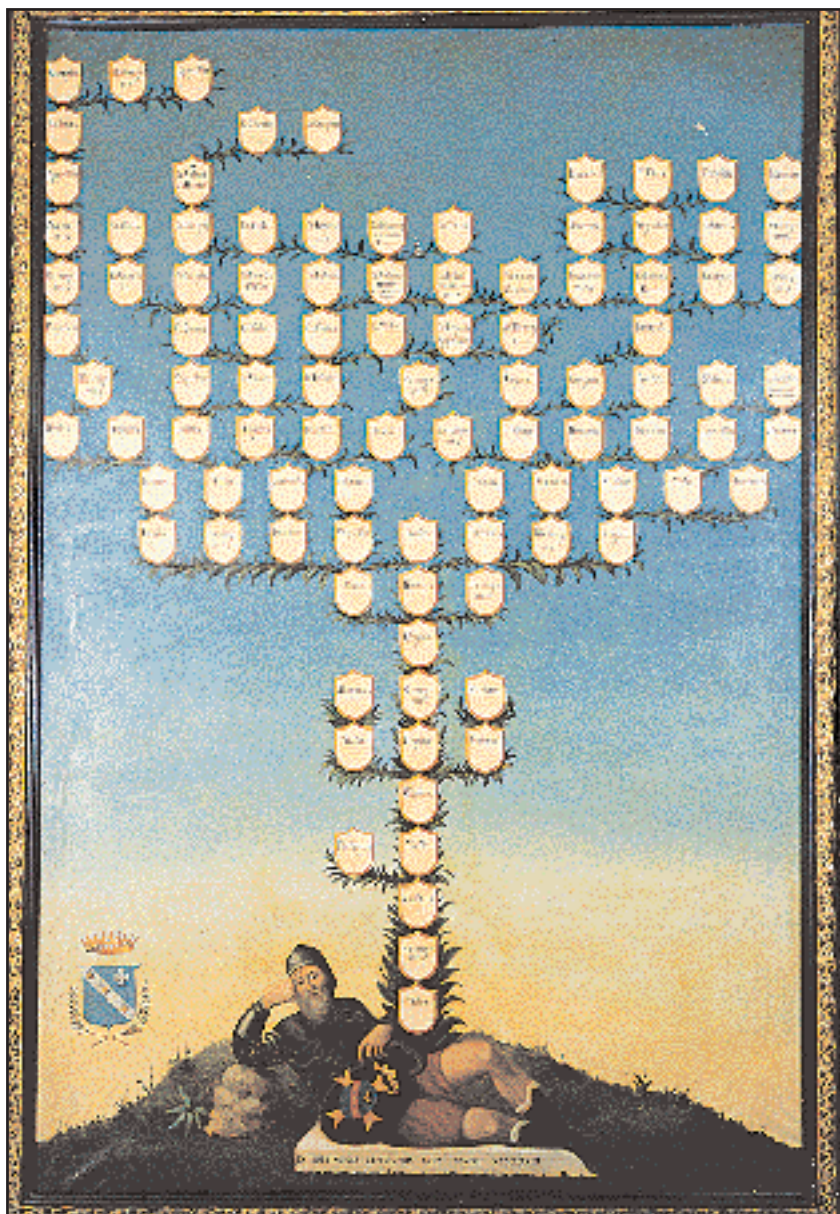
Η πρώτη σφραγίδα του κράτους με παράσταση της θεάς Αθηνάς και υπογραφή του κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια. (Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο)

Η Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα εξέδωσε, το 1831, χαρτονομίσματα των 5, 10, 50 και 100 φοινίκων. Οι Έλληνες, όμως, εξακολουθούσαν να προτιμούν το «κροτούν» (μεταλλικό) νόμισμα και οι φοίνικες αναγκαστικά αποσύρθηκαν λίγους μήνες μετά την κυκλοφορία τους. (Από το βιβλίο «Τα Χαρτονομίσματα της Ελλάδος» της ALPHA Τραπέζης Πίστewς)»

Λιθογραφία του Ι. Καποδίστρια από τον ζωγράφο Πέτρο Παυλίδη Μινώτο, το 1859. (Συλλογή Διονυσίου Μινώτου)

Αριστερά: Απεικόνιση του γενεαλογικού δένδρου της οικογενείας του Ιωάννη Καποδίστρια. Δεξιά: Πορτρέτο του Ιωάννη Καποδίστρια κατά την νεανική του ηλικία. (Συλλογή Μητροπολιτικού Μεγάρου).

Η πόλη και το λιμάνι της Κερκύρας κατά την εποχή της Επανάστασης του 1821 από υδατογραφία του Κάρτραϊτ. (Εθνικό και Ιστορικό Μουσείο).